

№ 61 (20574) 2014-рэ илъэс БЭРЭСКЭЖЪЫЙ МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 2

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

ЛІЫШЪХЬЭМ ИІОФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЭР

Хэдзынхэм атегущы агъэх

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Асльан АР-м хэдзынхэмкіэ и Гупчэ комиссие и Тхьаматэу Сэмэгу Нурбый тыгъуасэ іофшіэгъу зэіукіэгъу дыриіагъ. Мы къулыкъум иіофшіэн зэрэзэхищэрэм, 2014-рэ илъэсым іоныгъом и 14-м республикэм щыкіощт тедзэ хэдзынхэм ар зэрафэхьазырым, мы лъэныкъомкіэ хэбзэгъэуцугъэм зэхъокіыныгъэу фэхъугъэхэм, нэмыкіхэми атегущыіагъэх.

Сэмэгу Нурбый къызэриlуагъэмкlэ, мы илъэсым lоныгъом и 14-м Адыгеим хэдзын кампании 7 щырекlокlыщт. Тэхъутэмыкъое районым илlыкlоу АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм хэкlыжьыгъэ депутатым ычlыпlэ нэмыкl игъэхьэгъэным фэгъэхьыгъэ хэдзынхэр зэхащэщтых. Муниципальнэ гъэпсыкіэ зиіэ «Адыгэкъалэ» иадминистрацие ипащэ, джащ фэдэу Мыекъуапэ, Кощхьэблэыкіи Мыекъопэ районхэм, Афыпсыпэ къоджэ псэупіэм янароднэ депутатхэм я Со-

ветхэм ахэтыщтхэу афимыкъухэрэр мы мафэм хадзыжьыщтых. Адыгеим щыпсэухэу е і мехне желех мехни в разычать ыкІи амакъэ атынымкІэ фитыныгъэ зиІэу атхыгъэ нэбгырэ мин 336-рэ фэдизым щыщэу мы кампаниехэм ахэлэжьэщтхэр хэдзэкІо мин 47-м кІэхьэ. Ахэм, сэкъатныгъэ зиІэ цІыфхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм, хэдзынхэр зэрифэшъуашэу зэхэщэгъэнхэм анаІэ зэратырагьэтыщтыр, республикэм и ЛІышъхьэ къыгъэуцугъэ пшъэрылъхэр зэкІэ зэрагъэцэкІэщтхэр АР-м и Гупчэ комиссие и Тхьаматэ къыІуагъ.

УФ-м ихэбзэгьэуцугьэ диштэу хэдзынхэр рекlокlынхэ, ахэм ахэлэжьэщт пстэуми амалэу аlэкlэлъыр зэфэдэу, хэукъоныгъэ е зэмызэгъыныгъэ къыхэмыкІзу кампаниер зэхэщэгъэн зэрэфаер АР-м и ЛІышъхьэ къыІуагъ. ГумэкІыгъохэр къэуцухэмэ, АР-м хэдзынхэмкІэ и Гупчэ комиссие ахэр псынкІэу дигъэзыжьынхэм фэхьазырын зэрэфаер кlигъэтхъыгъ. Анахьэу ТхьакІущынэ Аслъан ынаІэ зытыридзагъэр сэкъатныгъэ зиІэ цІыфхэу хэ--ифк мехтшеажелеха мехныхд тыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Илъэс 50 хъурэ гъогу къыкІугъ

«Адыгэ электрическэ сетьхэр» зызэхащагьэр ильэс 50 зэрэхьугьэм фэгьэхьыгьэ мэфэк! зэхахьэ тыгьуасэ АР-м и Къэралыгьо филармоние щык!уагь. Ащ хэлэжьагьэх Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумп!ыл Мурат, АР-м и Къэралыгьо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, депутатхэр, тигьунэгьу Краснодар краим къик!ыгъэ л!ык!охэр, нэмык!хэри.

Мэфэкі Іофтхьабзэм Къумпіыл Муратэ къыщыгущыіззэ, АР-м и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъан ыціэкіи, ежь ышъхьэкіи зиюбилей хэзыгъэунэфыкіырэ «Адыгэ электрическэ сетьхэм» яіофышіэхэм, ветеранхэм афэгушіуагъ, тапэкіи гъэхъэгъэшіухэр ашіынхэу, псауныгъэ пытэ яіэнэу, яунагъохэм щыіэкіэ-псэукіэ дахэ арылъынуу къафэлъэіуагъ.

— ЦІыфхэм афэлажьэзэ ильэс 50 хъурэ тарихъ гъогу къэзыкІугъэ предприятием иІофшІэнкІэ щытхъур къылэжьыгъ. «Адыгэ электрическэ сетьхэр» алъэ теуцонхэм, хэхъоныгъэхэр ашІынхэм фэшІ зильэкІ къэзымыгъэнэгъэ цІыф-

хэр, ветеранхэр мы зэхахьэм къекІолІагъэх. Ахэм лъэшэу тафэраз. Непэ Адыгеим иэкономикэ хэхъоныгъэу ышІыхэрэр мы къулыкъум бэкІэ епхыгьэх. Илъэсэу тызыхэтым республикэм имуниципальнэ образование зырызхэм ащыІэгьэ мыл ощхым къызыдихьыгъэ гумэкІыгьохэм ядэгьэзыжьын хэлэжьэгьэ пстэуми «тхьашъуегьэпсэу» ясэю. Псэупіэ 90-рэ фэдизмэ адэс цІыф мин 70-м ехъумэ электричествэр ямыІэу къэнэгъагъэх. Къулыкъу зэфэшъхьафхэм, анахьэу электрикхэм, яю зэхэлъэу мы лъэхъаным Іоф зэрэзэдашІагъэм ишІуагъэкІэ, охътэ кІэкІым электричествэр тицІыфхэм яІэ

хъужьыгъэ. Тапэкіи ащ фэдэ зэпхыныгъэ пытэ тиізу тызэрэзэдэлэжьэщтым сицыхьэ телъ, шъуимэфэкіыкіэ джыри зэ сышъуфэгушіо, — къыіуагъ Къумпіыл Мурат.

АР-м и Ліышъхьэ унашъоу ышіыгъэм диштэу «Адыгеим промышленностымкіэ изаслуженнэ Іофыші» зыфиюрэ щытхьуціэр фагъэшъошагъ «Адыгэ электрическэ сетьхэм» июфышізу Сергей Волошиным. Джащ фэдэу республикэм и Ліышъхьэ ирэзэныгъэ тхылъхэр нэбгырэ заулэмэ аратыжьыгъзх

Щылэ мазэм щыlэгъэ мыл ощхым къызыдихьыгъэ гумэкlыгъохэм ядэгъэзыжьын чанэу хэлэжьэгъэ lофышlэхэм ащыщхэм AP-м и Премьер-министрэ ирэзэныгъэ тхылъхэр зэхахьэм ащаратыжьыгъэх.

Нэужым гущыlэр зэратыгъэ Владимир Нарожнэр зимэфэкl хэзыгъэунэфыкlыхэрэм АР-м и Парламент идепутатхэм ацlэкlэ къафэгушlуагъ ыкlи АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм ищытхъу тхылъхэр къэ-

зылэжьыгьэхэм аритыжыгьэх.

«Адыгэ электрическэ сетьхэм» япащэу Нэтхьо Азэмат июфшіэгьухэм, къулыкъум иветеранхэм игуапэу къафэгушіуагь. Гъэхъагъэу щыіэхэм адакіоу, пшъэрылъ шъхьаіэу зыфагъэуцужьыхэрэм, ахэр гъэцэкіэгъэнхэм фэші ашіэнэу агъэнафэхэрэм къатегущыіагъ.

Илъэс пчъагъэ хъугъэу ипшъэрылъхэр щытхъу хэлъэу зыригъэцак Іэхэрэм ык Іи «Адыгэ электрическэ сетьхэр» зызэхащагъэр илъэс 50 зэрэхъугъэм афэш Краснодар краим промышленностымрэ энергетикэмрэк я Министерствэ и Щытхъу тхылъ Нэтхъо Азэмат къыфагъэшъошагъ. Мы мафэм щытхъу ык Iи рэзэныгъэ тхылъхэр Іофш Іэк Io пчъагъэхэм аратыгъэх, агъэш Ivагъэх.

Дунаим щыціэрыю тиансамблэу «Налмэсым» къышіыгъэ къашъохэр къызэрэугьоигъэхэм шіухьафтын шъыпкъэ афэхъугъ.

(Тикорр.).

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ и Указ

С.М. Волошиным щытхъуціэу «Адыгэ Республикэм промышленностымкіэ изаслуженнэ Іофыші» зыфиіорэр фэгъэшъошэгъэным ехьыліагъ

Промышленностым хэхьоныгьэ егьэшІыгьэнымкІэ гьэхьагьэхэр зэриІэхэм ыкІи ильэсыбэ хьугьэу Іоф зэришІэрэм афэшІ щытхууцІзу «Адыгэ Республикэм промышленностымкІэ изаслуженнэ ІофышІ» зыфиІорэр Волошин Сергей Максим ыкъом — зәІухыгьэ Іахьзэхэль обществэу «Кубаньэнерго» зыфиІорэм икъутамэу «Адыгэ электрическэ сетьхэм» иІофышІэ фэгьэшьошэгьэнау.

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан къ. Мыекъуапэ, гъэтхапэм и 31-рэ, 2014-рэ илъэс N 37

Адыгэ Республикэм щыпсэухэу лъытэныгъэ зыфэтшІыхэрэр!

Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ июфышыхэм унэ-коммунальнэ хъызмэтым хэбзэгъэуцугъэр къызэрэщыдалъытэрэм июфыгъохэмкіэ республикэм игъэюрышыкю компаниехэмрэ унэ-коммунальнэ комплексымкіэ иорганизациехэмрэ ціыфхэр 2014-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 4-м ащырагъэблэгъэщтых.

Зигугъу къэтшІыгъэ организациехэр зыдэщыІэ чІыпІэхэм сыхьатыр 12-м къыщегъэжьагъэу 15-м нэс зэІукІэхэр ащыкІощтых.

Къалэу Мыекъуапэ щыкlощт зэlукlэм Адыгэ Республикэм унэхэмкlэ икъэралыгъо инспекцие, Адыгэ Республикэм уасэхэмрэ ахэм ягъэнэфэнрэкlэ и Гъэlорышlапlэ, муниципальнэ гъэпсыкlэ зиlэ «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацие унэ-коммунальнэ хъызмэтымкlэ и Гъэlорышlапlэ ялlыкlохэр хэлэжьэщтых.

КъэучъыІын ылъэкІыщт

Темыр-Кавказ метеостанцием къызэритыгъэмкіэ, мэлылъфэгъум и 2-мрэ и 3-мрэ зыщызэблэкіы-хэрэ чэщым, мэлылъфэгъум и 3-мрэ и 4-мрэ зыщызэблэкіыхэрэ чэщым ыкіи мэлылъфэгъум и 4-м ипчэдыжь Адыгэ Республикэм градуси 3 — 5-м нэсэу къыщыучъыіын, чіышъхьашъор щытещтыкіын ылъэкіыщт.

~->/~->/~->/~->

ЯІофыгъохэм язэшІохынкІэ цІыфхэм адеІэщт гъэзагъ.

Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэіукіэ и Къэралыгьо Думэ идепутатэу Нэтхьо Разыет Урысые политикэ партиеу «Единая Россия» зыфиюрэм и Тхьаматэу Д.А. Медведевым иобщественнэ приемнэу Адыгэ Республикэм щы ю бэмыш ю цыфхэр щыригъэблэгъагъэх.

Депутатым зыкъыфэзыгъэзэгъэ нэбгырэ 12-р анахьэу зыгъэгумэкІыщтыгъэхэр коммунальнэ фэlо-фашІэхэм ятынрэ социальнэ гарантиехэм ягъэцэкІэнрэ япхыгъэ Іофыгъохэр ары.

ГущыІэм пае, фэтэрыбэу зэхэт унэу къалэу Мыекъуапэ дэтым щыпсэухэрэм депутатым зыкъыфагъэзагъ, коммунальнэ фэlo-фашІэхэмкІэ уасэр гъэІорышІэкІо организацием къылъытэ зыхъукІэ хэукъоныгъэхэр зэришІыхэрэр ащ къыфаІотагъ. Мы Іофыгъор псынкІэу зэшІохыгъэным пае депутатым Адыгэ Республикэм

и Прокуратурэ тхыгьэкІэ зыфи-

Къалэу Мыекъуапэ щыпсэурэ бзылъфыгъэм зашъохэрэ псыр зэрэдэир, ар ауплъэкlун зэрэфаер депутатым риlуагъ. Ащ епхыгъэу Нэтхъо Разыет щэфакІохэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм ыкІи цІыф--ыалы мынек ведет еккеныш мех плъэрэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ РеспубликэмкІэ и ГъэІорышІапІэ зыфигъэзагъ мы Іофыгьор зэхифынэу.

ШъыпкъэмкІэ, тихэгъэгу ишъолъырыбэхэм афэдэу, Адыгеим щыпсэурэ цІыфхэми, ащ ипащэхэми апашъхьэ унэкоммунальнэ хъызмэтым епхыгьэ Іофыгьохэр джыдэдэм итых. Мы Іофыгъом изэшІохын мэхьанэшхо зэрэратырэр къеушыхьаты Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным 2013-рэ илъэсым ижъоныгъуакІэ Урысые Федерацием и Къэралыгъо Совет изэхэсыгьоу унэ-коммунальнэ фэloфашІэхэр нахьышІоу зэхэщэгъэнхэм афэгъэхьыгъагъэр зэрэзэрищэгъагъэм. Мы зэхэсыгьом отраслэм ильэныкьохэу хэхъоныгъэ зэрагъэшІыщтхэр щагъэнэфэгъахэх ыкІи ахэр гъэцэкІэгъэнхэм тегъэпсыхьагъэу хабзэм ифедеральнэ, иреспубликэ къулыкъухэм пшъэрылъ гъэнэфагъэхэр афашІыгъахэх, - хигъэунэфыкІыгь Нэтхъо Ра-

Бзылъфыгъэ шъхьэзакъор общежитием унэ къыщыратыным къыкІэлъэІугъ. Ренэу зыщыпсэущт чіыпіэр зэримыіэм ыкІи тыди зэрэщыдэмытхагъэм къахэкІэу мы бзылъфыгъэмрэ ащ икІэлэцІыкІурэ хэбзэгьэуцугьэм къаритырэ социальнэ гарантиехэр икъоу къызыфагъэфедэнхэ алъэкІырэп. Мы Іофыгьом изэшІохын зэрэкІорэм ежь Нэтхъо Разыет ышъхьэкІэ ынаІэ тыригъэтынэу рихъухьагъ.

— Непэ цІыфхэм сызэра-ІукІагьэм, сызэрадэгущыІагьэм къызэригьэльэгьуагьэмкІэ, республикэм ипащэхэм социальнэ -еск мехоспифо! еІис еньскем шІохынкІэ Іоф гъэнэфагъэ зэрашІэрэм емыльытыгьэу, зэшІомыхыгъэ Іофыгъохэр джыри щыІэх. Депутатэу сызэрэщытым елъытыгьэу ахэм язэшІохын чанэу сыхэлэжьэщт, къыІуагъ Нэтхъо Разыет.

КЪАНДОР Анзор. Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэlукіэ и Къэралыгъо Думэ идепутат иІэпыІэгъу.

НЫБЖЬЫКІЭХЭМРЭ ИНТЕРНЕТЫМРЭ

ГумэкІыгъохэри къызыдехьых

Уахътэр лъыкіуатэ къэс ціыфхэм ящыіакіэ нахь дэгъу, нахь псынкіэ зэрашіыщтым пылъых. Яюфшіэн шіэхэу зэшіуахын амал яіэнэу, зыгьэпсэфыгьо уахьтэу къафыкъокіырэр федэ хэльэу агъэкіон алъэ-

Шъыпкъэ, компьютерхэмрэ Интернетымрэ къызаугупшысым, ціыфхэм яюфшіэн зэрагьэцэкіэщт уахътэр пчъагъэкіэ нахь макіэ хъугъэ. Ау, медалым лъэныкъуитіу зэриіэм фэдэу, мыщкій шіуагъэмрэ зэрарым-

. Непэ зигугъу къэтшіы тшіоигъор ныбжьыкіэхэр Интернетым пыщагъэхэ зэрэхъугъэр, ащ къыхэкізу гумэкІыгьоу къэуцухэрэр ары.

ГущыІэу «Интернетым» къикІырэр сетьхэр зэкІэ зэпхыгъэнхэр ары. Зэрэдунаеу щызекІорэ компьютерхэр зы информационнэ системэм щызэрепхых. Интернетыр къэзыугупшысыгъэр Америкэр ары. ЗыгорэкІэ зао къежьэмэ, ящыкІэгъэ къэбарыр псынкІэу ыкІи хэз имыlэу зэлъагъэlэсыжьыным пае ар къыхахыгъ. Компьютернэ сетым изэхэщэн хэлэжьагъ университет пэрытхэу а уахътэм Америкэм итыгъэхэр. 1969-рэ илъэсым зэфэшъхьаф организацииплІ сетькІэ зэрапхыгъэх. Къаугупшысыгъэ компьютернэ сетым ARPANETкІэ епжагъэх Университетау хэлэжьагьэхэм зэряджэхэрэр къызэрэригъэжьэрэ хьарыфхэр ары ціэу фашіыгьэр. 1973-рэ илъэсым телефон кабелыр яІэпыІэгьоу Великобританием ыкІи Норвегием ит организациехэм ащыщхэр мыщ фэдэ сетькІэ зэрапхынхэ алъэкІыгь. Ащ ыуж, мэкіэ-макіэзэ, зэрэдунаеу зэрапхыгь. Іофшіэнымкіэ ар зэрагъэфедэрэм имызакъоу, программэ зэфэшъхьафхэр, джэгукІэхэр ащ къыхэхьагьэх, цІыфхэри ахэм мафэ къэс нахь зыІэпащэхэ хъоу рагъэжьагъ.

Статистикэм къызэриІорэмкІэ, 2012-рэ илъэсым мэкъуогъум и 30-м ехъулІэу мафэ къэс Интернетыр зыгъэфедэу дунаим къыщалъытагъэр миллиарди 2,4-м ехъу. Тыкъэзыуцухьэрэ дунаим ызыщанэ ар мэхъу. ЫпэкІэ къызэрэщытІуагъэу, Интернетым лъэныкъуитІукІэ уеплъын плъэкІыщт. ЗымкІэ, ащ зэрэдунаеу техъухьэрэ къэбархэр псынкІзу къыщыхаутых, охътэ кlэкlкlэ узыфэе упчІэм иджэуап къипхыщт. Тхылъ зэфэшъхьафхэр, щыгьынхэр, Іэмэ-псымэхэр, зэкІэ ИнтернеткІэ непэ бгъотынхэ плъэкІыщт. Коммунальнэ фэІофашІэхэм ауаси, нэмыкІхэри унэм узэрисэу ИнтернеткІэ птышъущтых. А лъэныкъомкІэ тищыІэныгъэ нахь псынкІэ къытфешІы.

Интернетыр къызаугупшысым цІыфхэм ящыІакІэ агъэпсынкІэн гухэль зэряјагьэм шэч хэльэл ау непэ ащ ыпкъ къикІыкІэ гумэкІыгъоу къэуцухэрэм узэгупшысэнэу ахэлъыри макІэп. ЦІыфэу Іоф зышІэрэм чыжьэу щыІэ иІофшІэгъурэ ежьыррэ азыфагу къиуцорэ упчІэхэм язэшІохынкІэ Интернетыр егъэфедэмэ, ныбжьыкІэхэу еджапіэхэм ачіэсхэм янахьыбэм ащ нэІуасэ, гущыІэгъу щызэфэхъунхэу е щыджэгунхэу ары зыкІящыкІагъэр.

Тинепэрэ ныбжьыкІэхэм Интернетыр нахь якіасэ зыкіэхъурэр Іофыгьо пстэумкІи бгьэфедэн плъэкІыщтышъ ары. ТхылъеджапІэм укІон ищыкІагъэп, узыфэе тхылъыр, журналыр ащ ибгьотэщт, къэгьэльэгъон гъэшІэгъон горэ тырахыгъэмэ, унэм узэрисэу уеплъышъущт. Письмэхэр мэфэ пчъа-

гъэрэ гъогум зэрэтетыщтыгъэхэм фэдэп джы, нэгъэупіэпіэгъум узыфаем ар фэбгъэхьын амал щыІэ хъугьэ. Ащ фэдиз шІуагъэ къызпыкІырэм зэрарэу къыхьырэри макІэп. НыбжьыкІ у Интернетым, социальнэ сетьхэм апыщагъэ хъурэм мафэ къэс хэхъо.

Урысыем къызэрэщалъытагъэмкіэ, Интернетым «исыр» миллион 15-м ехъу. НыбжьыкІэхэр нахьыбэрэм зыхэтхэр «В контакте», «Одноклассники», «Мой мир», «Мой круг» зыфиюорэ социальнэ сетьхэр ары. Анахьэу ахэр зышІогъэшІэгъонхэр илъэс 14-м къыщегъэжьагъэу 30-м нэсыхэрэр ары. Урысыем ишІэныгъэлэжьхэм зэрагьэүнэфыгьэмкіэ, илъэсищкІэ узэкІэІэбэжьмэ, Интернетым пыщэгъэ ныбжьыкІэхэр процент 26-м ехъущтыгъэп, джы социальнэ сетьхэр къызежьагъэхэм ыуж а пчъагъэр фэдищкІэ нахьыбэ хъугьэ.

ШІэныгъэлэжьхэм къызэра-ІорэмкІэ, Интернетым пыщагъэ хъунхэр къызыхэкІыхэрэм ащыщ ціыфым изытет ащ къызэрэщимыlорэр. Мыщ «хэсы» зыхъукІэ, къашІэжьыным ищынагьо щыІэп. Психологхэм зэралъытэрэмкІэ, Интернетым зихьэхэкІэ, цІыфым изытет зэблимэ, ыцІэ. Зыгорэм щыщынэщтыгъэу, ащ пае илэгъухэм пыдз ашІыгъагъэмэ, джы зэрыхьэрэ «дунэе гьэшlэгьоным» фэдэ щынагъо щырихьылІэщтэп. Ежь щыпсэункІэ нахь къыпэблэгъэ, зыщырэхьатыщт, зыщыгупсэфыщт дунаир цІыфым зыфешІыжьы, ау ащ къыхэкІыжьынышъ, къэзыуцухьэрэ дунаим щыгъозэжьынкІэ къин къыщэхъу. Уахътэр лъыкІуатэ къэс зыфишІыжьыгъэ «дунэе гъэшІэгъоным» нахь есэ, ащ къыхэкІэуи гумэкІыгъоу къэуцурэр нахьыбэ мэхъу.

Мыекъуапэ дэс ныбжыкІэхэм Интернетым фыщытыкізу фыряізр зэдгъашіз тшіоигьоу зыныбжь илъэс 16-м къыщегъэжьагъэу 30-м нэсхэрэм упчІэхэр яттыгъэх. ЗэрэдгъэунэфыгъэмкІэ, нэбгырипшІэу тызэупчІыгъэмэ ащыщэу зы нэбгырэ ныІэп мафэ къэс социальнэ сетьхэм арымыхьэу зыІуагьэр, нэбгыри 9-м мафэм

ащыщэу нэбгыри 7-р социальнэ сеть зэфэшъхьафитІу е нахьыбэмэ ахэхьэх. Арэу щытми, Интернетым есагьэу зызыльытэжьэу ахэтыр нэбгыриплІыр ары. ЗэкІэми къыхагъэщы социальнэ сетым инэкlубгъо мафэм зэ нэмы!эми къызызэ!vaмыхыкІэ зыгорэ къащыкІэрэм фэдэу къызэрашІошІырэр, рэхьатныгъэ къызэрямык урэр. ЗэрэхъурэмкІэ, тиреспубликэ ис ныбжьык эхэм Интернетым ыкІуачІэ зэхашІагъ ыкІи ащ есагьэ хъугьэх.

Мыекъуапэ щызэлъашІэрэ психологэу Сергей Петриенкэм тызэрэщигьэгьозагьэмкіэ, мыщ фэдэ гумэкІыгъом тиреспублики зыщиушъомбгъун ылъэкІыгъ. Анахьэу социальнэ сетьхэм апыщагьэ хъухэрэр илъэси 10 — 11-м къыщегъэжьагъэу 26 — 27-м нэсхэрэр ары. Ежь къызфаугупшысыжьыгъэ дунаим ахэр къищыжьыгъэнхэр ІэшІэхэп, ащ пае бэрэ Іоф адэпшІэн фае. Мы зигъо къэсыгъэ Іофыгъор къызыгурымы Іорэ ны-тыхэри щыІэх. Сабыим изакъоу ар зэрэзэшІуимыхыштыр ашІошъ агъэхъунэу фэмыехэу гумэкІыгъоу къэуцугъэм нахь куоу зырагъэушъомбгъоуи къыхэкІы. НыбжьыкІэхэр яцІыкІугъом къыщегъэжьагъэу гуфэбэныгъэ зэфыряІэу зэдэджэгухэу, гущыІэгъу зэфэхъухэ зыхъукІэ, мыщ фэдэ гумэкІыгьохэр щыгьэзыягьэхэ хъущт, ау нахьыжъхэм зыщамыгъэгъупшэн фаер сабыйхэмкІэ ахэр щысэтехыпІэу зэрэщытхэр ары. Ахэм къагъэлъэгъорэ гъогум тетэу сабыири макІо. Пхэнджыщтми, зэнкІэщтми зыІэ илъыр нахьыжъ-

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

мэрэтыкьо «Къулыкъум лъэбэкъуш**ј**ухэр Рустем: ышІыгъэх, зэшІотхынэу щытыри

Медицинэм илъэсипші пчъагъэм щылэжьэгъэ ціыфхэм мызэу, мытюу къызэрэхагъэщэу, аужырэ илъэсхэм мы къулыкъум мылъкоу халъхьагъэм, гъэк і эжыным (модернизацием) ипрограммэ ащ зэхъокІыныгъэу фишІыгъэм фэдиз тапэкіэ зыми ылъэгъугъэп. Арэу щытми, джыри юф зыдэшіэгьэн фаер макіэп. Тигьэзетеджэхэм яписьмэхэм къащаютырэ юфыгьохэр, гумэкыгьохэр ти Ізубыты п Ізу тущы Ізгъу тш Іыгъэ Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкіэ иминистрэу Мэрэтыкъо Рустем.

къыхэдгъэщы тшіоигъу тимедицинэ Іофышіэхэм афэгъэхьыгъэу рэзэныгъэ зыхэлъ тхыгъабэ редакцием къызэрэіукіэрэр. Амал зэриіэкіэ ахэр къыхэтэутых, зищытхъу аlохэрэр ціыфхэм ядгъэшіэнхэм фэші. Непэ о къыпфэдгъазэ тшіоигъо упчіэхэм янахьыбэри тигъэзетеджэхэр ары къэзытыхэрэр.

Тыщыгъуаз мы лъэхъаным медучреждениехэм ахъщэ къагъэхъэн фитыхэу зэрэщытыр, ыпкіэ хэльэу медицинэ фэlо-фашіэхэр сымаджэхэм афагъэцакіэзэ. Тисымэджэщхэм яіэха ыпкіэ птызэ узэрылъын плъэкіыщт палатэхэр, ахэмкіэ чэзыу шъхьаф щыІа?

- Ащ фэдэ палатэ хэхыгъэхэу ыпкІэ ытызэ сымаджэр зэрылъын, ІэзэпІэ хэушъхьафыкІыгъэ зыщырагъэгъотын алъэкІыщтхэр тикъэлэ сымэджэщи, Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщми яІэп. ЦІыфым ыпкІэ зылъитынэу щытыр медицинэ фэlo-фашlэу сымаджэм дызэрахьан фаеу къэралыгъо программэм къыдилъытэхэрэм ашіокізу ыгьоты шІоигъомэ ары. Арэущтэу ащ ыпкІэ ытынэу хъущт уплъэкІунэу врачхэм ашІыгъэхэм анэмыкІэу нахь куоу джыри заригъэуплъэкlу, цІыфым ипсауныгъэкІэ анахь ищыкІэгъэ, ымыгъотымэ мыхъущт Іэзэгъу уцхэм я Перечень хэмыт горэхэр ежь рахьылІэнхэу фаемэ, медицинскэ пост хэушъхьафыкІыгьэ ищыкІагьэу елъытэмэ, нэмыкІхэри. Ау мыщ дэжьым къыхэгъэщыгъэн фае ащ фэдэ хэгъэхъогъэ медицинэ фэloфашіэхэр пфагьэцэкіэнхэм фэші зэзэгъыныгъэ адэпшІынэу зэрэщытыр.
- Мыш кіэупчіэ тшіоигъу іэзэпіэ учреждениехэм Іэзэгъу уцэу ящыкlагъэр ягъэгъотыгъэным июф зытетым, уз хьылъэхэр (шъоущыгъу ыкІи онкологие узхэр) зијэхэм арахьыліэнхэ фаехэр икъоу зэрагъотыліэжьыхэмэ.
- Тиминистерствэ ыкІи псауныгъэм иучреждениеу республикэм итхэм пшъэрылъ шъхьаlэу -еілышк мехфыір шышь мехеік гъэ Іэзэгъу уцхэр ягъэгъотыгъэнхэм ифитыныгъэу къэралыгьом къаритырэр мыукъогьэныр, ар гъэцэкІэгъэныр. Республикэм и эзэп э-профилактическэ учреждениехэм ящыкІэгьэ Іэзэгъу уцхэр ягъэгъотыгъэнхэм фэшІ зетхьэгьэ Іофтхьабзэхэм ащыщхэм ягугъу къэтшІын. ГущыІэм пае, медици-

 Рустем, пстэуми апэу нэ фэlo-фашіэхэм ауасэ (тарифыр) къызэрэтІэтыгъэм ишІуагъэкІэ, Іэзэгъу уцхэм мылъкоу апэlудгъахьэрэр (2012-м елъытыгъэмэ) фэди 2-кІэ нахьыбэ хъугъэ. Чэзыу-чэзыоу тикъулыкъу хэтэгъахьэ медицинэ ІэпыІэгъу ягъэгъотыгъэнымкІэ хэбзакІэхэмрэ шэпхъакІэхэмрэ (стандартхэмрэ).

> Федеральнэ хэбзэгьэуцугьэм къызэрэдилъытэу, Іэзэгъу уцхэм ящэфын нахьыбэрэмкІэ аукционхэмкІэ зэшІотэхы. Мары 2013рэ илъэсым аукцион 918-у зэхэтщагьэхэм яшІуагьэкІэ сомэ миллион 88-м ехъу къэдгъэнэн тлъэкІыгъэ. А ахъщэр пэІудгъэхьагъ етІани Іэзэгъу уцхэм ящэфын.

> ТынаІэ лъэшэу зытедгъэтырэр фэгъэкІотэныгъэ зиІэ купхэм амбулаториехэм ащяІэзэнхэм фэшІ ящыкІэгъэ Іэзэгъу уцхэр ягъэгъотыгъэнхэр ары, стационар фэlo-фашІэхэр бэкІэ нахь лъапіэу щытыхэшъ. 2013рэ илъэсым ыпкІэ хэмылъэу амбулаториехэм Іэзэгъу уцхэр арагъэгъотынхэм ифитыныгъэ зиІагьэр нэбгырэ 41240-рэ хъуштыгъэ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 32083-мэ апэlухьэрэр республикэ бюджетым къыхэкІыгъ. Мы Іофыгъом фэшІ 2013-рэ илъэсым федеральнэ бюджетым сомэ миллион 94-рэ мин 793,5-рэ (тищыкІагъэм ипроцент 38,3-рэ) къытІупщыгъ. Ащ имызакъоу, уе!эзэным фэш! мылъкушхо зыпэlухьэрэ узхэм («7 нозологий» зыфаюсерэр) афэш федеральнэ бюджетым имылькукІэ къытфатІупщыгь миллиони 136-рэ мин 895,55-рэ аосэ Іэзэгъу уц.

> ФэгъэкІотэныгъэ зиІэхэм Іэзэгъу уцхэр амбулаториехэм ащарагъэгъотынхэм фэшІ 2013рэ илъэсым республикэ бюджетым миллион 78-рэ мин 409,7-рэ къытІупщыгь. 2014-рэ илъэсым рахъухьэрэр миллиони 104-рэ мин 944,3-рэ, ащ щыщэу шъоущыгъу уз зиІэхэм агъэфедэрэ Іэзэгъу уцым ищэфын пэјудгъэхьащтыр сомэ миллион 42-рэ мин 200-рэ. Ар 2013-м къытфатІупщыгъагъэм процент 33-кІэ нахьыб.

Мыхэм анэмыкІэу, онкологие уз зиІэхэм яшыкІэгъэ Іэзэгъу Ішеф мехнестытостеств дехду хэгъэхъожь ахъщэу сомэ миллион 44-рэ мин 500-рэ мы илъэсым къытфатІупщыгъ.

Совет хабзэм илъэхъан сымэджэщхэм яІэщтыгъэх Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм апае палатэхэр. Джы Іофыр ащ тетыжьэп, ащ фэдэ лъытэныгъэ ямыІэжьэу къыпщэхъу...

— Къэралыгъо гарантиехэм

къызэрэдалъытэу ыкІи диспансеризацием къызэригъэлъагьоу, Хэгьэгу зэошхом иветеранхэмрэ сэкъатныгъэ зиІэхэмрэ фитыныгъэ аратыгъ илъэс къэс япсауныгъэ изытет арагъэуплъэкІунэу. Ахэм (уплъэкІунхэм) къагъэлъагъорэм елъытыгъэу ящыкІэгъэ ІэзэпІэ учреждениехэм ахэр агъакіох.

Чэзыум хэмытэу медицинэ ІэпыІэгъу ІэзэпІэ учреждением щыратыным ифитыныгъэ зиІэхэм ар агъоты ахэм афэдэ купым зэрэхахьэхэрэр къэзыушыхьатырэ тхылъ яІэ зыхъукІэ.

АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ и Министерствэ рихъухьэрэ Іофыгъохэм ащыщ мыхэм афэдэ цІыф купхэм медицинэ ІэпыІэгъу зэрарагъэгъотырэр охътэ благъэхэм уплъэкІугъэныр.

— Рустем, шъэфэп зэрэ Урысыеу медицинэр тын-Іыхыным (коррупцием) анахь зызыщиушъомбгъурэ къулыкъоу зэралъытэрэр. Сыдэущтэу ащ тиреспубликэ министерствэ пэуцужьыра?

— Ащ фэгъэхьыгъэу къыхэзгъэщы сшІоигъу псауныгъэр къэухъумэгьэнымкІэ Министерствэми, ІэзэпІэ учреждениетшетына имехешь и мех Іофтхьабзэхэр зэпымыоу зэрэзэрахьэхэрэр. Мы Іофыгъом тыщатегущы агъ 2014-рэ илъэсым имэзэе-гъэтхэпэ мазэхэм ІэзэпІэ-профилактическэ учреждениехэм ащыкІогьэ зэІукІэхэм. Іофэу тшІагъэхэм ащыщхэми шъуащыдгъэгъозэн.

Шапхъэу щыІэм диштэу, къэралыгьо гражданскэ къулыкъушіэхэм федэу къаіэкіэхьагъэм, хьакъулахь зыфатырэ мылъкоу яІэм афэгъэхьыгъэ Декларацие тиІофышІэхэм къатыгъ. Ащ фэдэ тхылъ къэзыхьын фаехэм яспискэ тиминистерствэ иунашъокІэ ыухэсыгъ. Къэралыгьо гражданскэ къулыкъушІэхэм афэгъэхьыгъэ хэбзэгьэуцугьэм (законодательствэм) къыдилъытэрэ шапхъэхэр тиІофышІэхэм зэрагъэцакІэхэрэм министерствэр лъэплъэ. Джащ фэдэу тиІофшІэн къащытэгьэльагьо къэбар жъугьэм иамалхэм, «Медицинский вестник» зыфиlорэ гъэзетым. Тиминистерствэ и Интернетсайт къыщытэты коррупцием цыфхэр пэуцужьынхэ зэралъэкІыщт амалхэр.

Министерствэм къыдигьэкІыгь «Тын-Іыхыным пэуцужьырэ амалхэм ащыщхэм афэгъэхьыгь» зыфиюрэ унашьор. Тиминистерствэ Іоф щызышІэхэрэр зэкІэ щыгьуазэх УФ-м и Президент 2010-рэ илъэсым бэдзэогъум и 1-м ыкІи АР-м и Ліышъхьэ а илъэс дэдэм чъэпыогъум и 15-м къыдагъэкІыгъэ унашъохэм. Ахэм такъыпкъырык вызэ министерствэм щызэхэтщагь комиссиеу къэралыгьо гражданскэ къулыкъушіэм иіэнатіэ епхыгъэ шапизы мехнестејуерска дехест лъэныкъохэм азыфагу зэмызэгъыныгъэу къитаджэрэр зэхэфыгъэным лъыплъэщтыр.

Тын-Іыхыным пэуцужьыгьэным фэlорышlэнымкlэ нэмыкl Іофтхьабзэхэри зетэхьэх, ахэм ащыщ медицинэ ІофышІэхэм ялэжьапкІэ къэІэтыгъэнри.

 КІэкІэу тыщыбгъэгъуазэ тшІоигъу сабый къэхъугъакізу ыкіи нэу дунаим ехыжьыхэрэм япчъагъэ зэхъокІыныгъэ фэхъугъэмэ.

— 2012-рэ илъэсым елъытыгъэмэ, 2013-м дунаим ехыжьыгьэ сабыйхэм япчъагъэ процент 13-кІэ нахь макІэ хъугьэ.

Къалэхэм ыкІи районхэм мыщкІэ яІофхэм язытет зызэтэгъапшэм нафэ зэрэхъугъэмкіэ, Джэджэ, Кощхьэблэ, Красногвардейскэ районхэм ыкІи къалэу Мыекъуапэ къэхъугъэкІэ сабыйхэр зэращылІэрэр республикэмкІэ гурыт пчъагъэхэм анахьыб. А пчъагъэр зыщынахь макІэхэр Адыгэкъал, Мыекъопэ ыкІи Тэхъутэмыкъое районхэр ары. Теуцожь ыкІи Шэуджэн районхэм икІыгъэ илъэсым ащ фэдэ къащыхъу-

Зы илъэсым нэс зыныбжь быеу дунаим ехыжьыгъэхэм ащыщэу нэбгыритфыр (процент 13,2-р) яунэхэм ащылІагъэх 2012-м — проценти 9,1-рэ). Ащ къегъэлъагъо амбулаторнэ-поликлиникэ учреждениехэм зыныбжь илъэсым нэмысыгъэ кІэлэцІыкІухэм икъоу зэрэщалъымыплъэхэрэр.

Сабый къызыфэхъугъэкІэ ныхэм афэгъэхьыгъэмэ, ар зыпкъ итэп. Мары 2008-рэ илъэсым сабый къызыфэхъугьэ бзылъфыгъи 3-мэ ядунай ахъожьыгь, 2009-м — нэбгыри 2мэ, 2010-м ащ фэдэ агъэунэфыгъэп, 2011-рэ илъэсым бзылъфыгъищ лІагъэ.

Мы лъэныкъомкІэ Іофхэр нахь гъэтэрэзыгъэнхэм епхыгъэ Іофшіэнхэр министерствэми, псауныгъэр къэухъумэгъэным иучреждениеми зэрахьэх.

Тызэрэщыгъуазэмкіэ, унэе медицинэ учреждениехэм ащыщхэри шюкі зимыіэ медицинэ страхованием исистемэ (ОМС-м) хэхьагьэх. Ащ къекіа мы клиникэхэм медицинэ полисхэмкіэ уаштэнэу?

макІэп»

- Шъыпкъэ, ыпкІэ хэмылъэу цІыфхэм медицинэ ІэпыІэгъу ягьэгьотыгьэнымкІэ къэралыгьо гарантиехэм я Программэ игъэцэкІэн унэе клиникэхэри къыхэлажьэх. А программэм къыдилъытэрэ медицинэ ІэпыІэгъур ыпкІэ хэмылъэу ахэм ащыуагъэгъотыщт ОМС-м иполис пыгъмэ. Ащ шюкырэ фэюфашІэхэм ауасэ птышт.
- Рустем, тимедицинэ къулыкъу хэхъоныгъэу ышІыгъэхэм ащыщ «высокотехнологичнэ» зыфаюрэ медицинэ ІэпыІэгъу гъэнэфагъэхэр ціыфхэм арагъэгъотынхэ алъэкіы зэрэхъугьэр. Ахэр сыд фэдэха?
- Ары, непэ технологие пэрытхэм атетэу гум теlэзэн, эндопротезирование тшІын тэлъэкІы, нэмыкІ регионхэм операцие ащашІынэу зыфэдгъакІощтыгъэхэм ащыщхэр тэри тиамал къыхьыхэ хъугъэ. 2013рэ илъэсым къызэІутхыгъ «Региональный сосудистый центр» зыфэтІуагьэр ыкІи лъынтфэ узхэм зыщяІэзэхэрэ отделение къэлэ клиническэ сымэджэщым иІэ хъугьэ. Мы лъэхъаным ахэм ящыкІэгъэ оборудованиемкІэ зэтегъэпсыхьэгъэнхэм, яматериальнэ-техническэ базэ къэІэтыгъэным ты-

Зигугъу къэтшІыгъэ Гупчэм 2013-рэ илъэсым «коронарография» зыфаlорэм фэдэу операцие 304-рэ ыкІи стентирование 72-рэ щашІыгъ.

2014-рэ илъэсым зэрытыпІэ инхэм яэндопротезирование тыфежьэщт.

- ЦІыфхэр бэрэ къызыкіэупчіэхэрэм ащыщ участкэм епхыгъэ врачыр зэlэзэрэ сымаджэр ащ «зэриlыгъын», Іофышіэ димыгъэкіыжьын зэрилъэкіыщт мэфэ пчъагъэр зыфэдизыр.
- Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу 2011-рэ илъэсым ишэкІогъу мазэ къыдэкІыгъэу «Урысые Федерацием щыпсэухэрэм япсауныгъэ къэухъумэгьэным фэгьэхьыгь» зыфиlорэм ия 59-рэ статья къызэрэдилъытэрэмкІэ, сымаджэм поликлиникэм къыще врачым «больничнэр» къызэрэритырэр мэфэ 15-м шюкын ылъэкІыщтэп. Ащ ыуж цІыфым етІани Іоф ышІэн ымылъэкІынэу хъумэ, унашъо зышІырэр врачебнэ комиссиер ары.
- Рустем, Іофыгъуабэмэ танэсыгь, упчабэ джыри къэуцу, ау зы зэlукlэгъукlэ ахэм зэкІэми джэуап къяптыжьын плъэкІыщтэп. Арышъ, тхьауегъэпсэу уахътэ къытфэбгъоти, непэ гущыІэгъу укъызэрэтфэхъугъэмкіэ. Джыри тызэіукіэным тыщэгугъы.

ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.

Къунчыкъохьаблэ чылэ мэкіэ чылэшху

Бэмышізу ащ тыщыіагъ, къуаджэм иадминистраторэу Лъэпціэрышэ Алый зыіудгъэкіагъ. Кіэлэ рэхьат, Іушэу мэгущыІэ, ыбзэ къабзэ. 1965-рэ ильэсым кьэхьугь, ильэс заулэрэ Мыекьуапэ щыпсэугь, псэольэшіхэм ахэтыгь, типографиеми **Іутыгъ. 1991-рэ илъэсым, янэ-ятэхэм аныбжь** зыхэкіуатэм, чылэм къыгъэзэжьыгъ, колхозым Іоф щишіагь, джы АКъУ-м тарихъымкіэ ифакультет заочнэу щеджэ.

Мыщ тызыюкІэм зэдгъэшІэнэу тызфэягъэр чылэм щыІэкІэпсэукізу дэльыр, къоджэдэсхэр непэ зыщылажьэхэрэр, льэпкъ шэн-хабзэхэр къэухъумэгъэнхэмкІэ, яныбжьыкІэхэм ячылэ, яліакъо, ялъэпкъ шіу алъэгъоу пјугъэнхэмкіэ ашіэхэрэр зэдгьэшІэнэу ары.

 ДгъэлъэпІэрэ тиадыгэ ашугэу Теуцожь Цыгъо чыжьэу плъэзэ ыІогъагъэр бэмэ ашІэми, джыри зэ агу къэзгъэкІыжьын: «Къунчыкъохьаблэ чылэ мэкІэ чылэшху...», — elo Алый. — Непэ тичылэ дэсыр унэгъуи 132-рэ ныІэп. Ау ащ къикІырэп къунчыкъохьаблэхэр макІэхэу. Мыекъуапэ щыпсэурэ тикъоджэгъухэм зэхащэгъэ шІушІэ обществэу «Гугьэ» зыфиюрэм ипащэу Къэзэнэ Юсыф къызэриІуагъэмкІэ, къунчыкъохьэблэ унагъоу Мыекъуапэ 178рэ дэс, Краснодар — 15-м ехъу, Яблоновскэм джащ фэдиз. ТикІалэхэм унэгьо дахэхэр ащашІагьэх Инэми, Жьыубгьуи, Шъачи, Налщыки, Москви, нэмыкІхэми.

ЕтІани къасІо сшІоигьор тыдэ щыпсэурэ къунчыкъохьабли ичылэ, илІакъо шІу зэрилъэгъурэр, ыгу зэрилъыр ары. Ащ фэшыхьат мэщыт дэхэшхоу дэтыр Москва щыпсэурэ тикІалэу Иуаныкъо Адамэ зэраригъэшІыгъэр. Зигугъу къэтшІыгъэ обществэм изэхэсыгъохэм сарагъэблагъэ, къуаджэм игумэкІыгъохэм татегущыІэ, ІэпыІэгъуи къытфэхъух. Адыгэ лъэпкъыр зыщыпсэурэ дунаим щызэлъашІэрэ усакІоу Къуекъо Налбый ишІэжь фэгъэхьыгъэ зэхэхьэшхоу гъэрекІо Къунчыкъохьаблэ щы агъэр дахэу регъэкіокіыгъэнымкіэ ахэм яшІогьэшхо къагьэкІуагь. Мэщытэу чылэм дэтым газыпкІэм итынкІэ чІыфэ шІукІае шІузэтырихьагъэти, къызэхагъахъуи фатыжьыгъ.

Къэхалъэм пае, нэмык Іофыгъохэм афэшІ тызяуалІэкІэ алъэкІ къагъанэрэп, къыддеІэх. Ащ фэдэу чылэм къыфэгумэкіхэу, зишіушіэ Іэпыіэгъу ренэу къытлъы Іэсыхэрэм ащыщых Мыекъуапэ щыпсэухэу Пэнэшъу Адамэ, ХъокІо Юрэ, Пэнэшъу Руслъанэ, МэщлІэкъо Къэплъанэ, ХьацІэцІэ Ларисэ, Пэнэшъу Уцужьыкъо, нэмыкІхэри. КІэкІэу къэпІон хъумэ, тызэкъотэу тихъяри тикъини зэдэтэІэты.

Корр.: А зигугъу къэпшіыгъэ обществэу «Гугъэм» фэдэхэр чылэгъо пстэуми Мыекъуапэ щызэхащагъэп. Шъуиклуб ціыф кіуапізу, зэхэхэр». А ансамблэр непэ тыдэкІи щызэлъашІэ хъугьэ. Ащ хэтхэр районым имызакъоу, республикэм ичІыпІэ зэфэшъхьафхэм ясценэхэм ащэуджых. Къыблэ шъолъырым щыкІогъэ фестивалэу Железноводскэ шы пы метыны мет щахьыгъагъ. Лъэшэу тафэраз.

Гурыт еджапІэу дэтым (илъэсибгъу еджапІэ ашІыжьы) ипащэр Пэнэшъу Борис. ТитхылъеджапІи, тифельдшер-мамыку Іэзапіи япащэхэу Жакіэмыкъо Мири Шъоджэ Мариети ящытхъу нэмыкі пфэіонэп, чылэр афэраз. Тучанищи дэт, дэгъоуи Іоф ашІэ.

Корр.: Адэ ащ нахьыбэ Іофшіапіэ дэмытмэ ціыфхэр тыдэ щылажьэхэра?

Лъ.А.: СССР-р зыщэІэ лъэхъаным тикъоджэдэсхэр зыщылажьэщтыгъэхэр Джэджэхьэблэ колхозыр ары. ЛІыІэпІэ нэжьыкъо Аслъанбый зипащэми Унэгъуитф къыдэт ІысхьажьытикІалэхэу Къэзэнэ Адам, Хэжъ Адам, Къэзэнэ Азэмат щэлажьэх.

Тызхэхьэрэ Дэджэхьэблэ чіыпіэ коимкіэ анахь чіыгубэ зыгъэлажьэрэр тичылэ щыщ фермерэу МэщлІэкъо Махьмуд. Ащи илъэс къэс лэжьыгъэ дэгъу къехьыжьы. Мыгъи ибжыхьасэхэр дахэх, гъэтхэ губгьо Іофшіэнхэри егьэпсынкіэх. Ащ иІэпыІэгъушІух чылэм щыщ механизаторхэр.

Корр.: Унэгьо хъызмэтшіапіэхэр шъуиіэха?

Лъ.А.: Ахэри тихъоих. Чэсэбый Заурбый фэбэпІэ инитІу ышІыгъэшъ, помидори, нэшэбэгуи пасэу къегъэкІых. Хэжъ Алый чэтжъыехэр къещэхэшъ, мэзитіукіэ егьэпщэрых, іуегьэкіых. Мэщліэкъо Рэмэзанэ былым пашъэхэр ывыгых. Унэгъуабэхэм тхьачэтхэр ахъух,

гъах. Ахэр хъупхъэх, чаных, зыфэмыlэпэlасэрэ alэ къимыхьанрэ щыІэп, дэгъоуи мэпсэух.

Корр.: Къэбзэныгъэмкіэ шъуиюфхэр сыдэу щытха? Гъогухэр...

Лъ.А.: Бэрэскэшхо мафэ къэс пчэдыжьым тележкэ зэпыт тракторым къуаджэм иурамхэр къыкіухьэзэ хэкіэу щагухэм къадахыгъэхэр дещых. АщкІэ зыдгъэпсэфыжьыгъ, тыфэраз чІыпІэ зыгъэІорышІэжьыпІэм ипащэу Хьэшхъуанэкъо Мыхьамэт. Ау джыри хэкІыр урамым къыдихыным ычІыпІэкІэ пакет горэм изылъхьэу, дэзыщэу, гьогубгъухэм къащизыгъэтІысыкІыхэрэр къахэкІы. Къагуры о сшоигъу ахэм къуа

джэм ынапэ зэрэтырахырэр, яуцужьыгьо зэрэхъугъэр.

Тиурам гъогухэр дэихэп. Ауми, джыри нахьышІу тшІыхэ, зищык агъэхэм мыжъо т эк у атеттакъоу, грейдерхэмкІэ зэдгъэфэжьыхэ тшІоигъу. Ау ахэм апэјудгъэхьан мылъку -оішегк мехнеішфоі А пеіит хынкІэ илъэс къэс къыддеІэхэрэр, джыри тызщыгугъхэрэр Алахьым шІу зыфишІэнхэу, псауныгъэ пытэ къызэритынхэу Пэнэжьыкъуае щыщхэ Хьабэхъу зэшхэу Юрэрэ Ас-

Ащ пыдзагъэу Алый ягугъу къышІыгъ нэшхъэигъо чылэм къыдэхъухьэмэ, къин къызфэкІуагьэхэр амыгьэгуІэжьхэу. -пеш дехешвф-овфи медвах хъэ гъэнэфагьэхэм атетэу зезыхьэхэрэ яефэндэу Бэщыкъо Аслъан, ащ игъусэхэу Мэщліэкъо Аслъанрэ Нэхэе Хъызыррэ. Мыхэм къоджэдэсхэр афэразэх.

ГумэкІыгьоу яІэхэм ащыщхэми тащигъэгъозагъ. Сотовэ телефонхэр Къунчыкъохьаблэ тэрэзэу щыбгъэфедэнхэ зэрэмылъэкІырэм егъэтхьаусыхэх. Мызэу, мытюу пащэхэм ар алъагъэlэсыгъ, ау зи къикlырэп. Джащ фэд, Джэджэхьэблэ чІыпІэ коим хэхьэхэрэ чылэгъуиплІыр районым ианахь чіыпіэ къогъум къосых. УкъыдэкІынкІи, укъохьажьынкІи къин дэд. Автобуси ущыгугъынэу щытэп. Іэзэгъу уцхэр зыщащэрэ яІэпышъ, анахь уц къызэрыкІом паий Пэнэжьыкъуае е Рязанскэм укІон фае.

Ситхыгъэ къэсыухыжьы сшІоигъу Къэзэнэ Юсыф орэдэу икъуаджэ фиусыгъэмкІэ.

хьапізу зэрэщытым фэдэу Ибрахьимэ ащ щызэхищэгъэ зэкіэми афэшіырэп. А зэпстэур дэгъу. Сыд фэдэ Іоф--шельных адэ джыри чылым мелыштем нахь лэжьыгъэшдэтхэр?

Лъ.А.: Апэу а зигугъу къэпшІыгьэ культурэм и Унэу тиІэм ипэщэ зэшъхьэгъусэхэу Шъоджэ лэжьыгъэхэм гектар телъытэу Адамрэ (директорыр) Асиетрэ (худрук) гущыІэ фэбэ заулэ къясіуаліэ сшіоигъу. Ахэм тикъоджэдэсхэм ямызакъоу, рэ къырагъэтыгъ. Ащ фэдэ чІыпІэ коим, район администрацием ипащэхэр агъэразэх. Агу етыгъэу зыпылъ Іофыр агъэцакІэ, пчыхьэзэхэхьэ гъэшІэгъонхэр зэхащэх, ныбжьыкіэхэр дахэу апіух. Чіыпіэ еджапІэм икІэлэеджэкІо 14 зыхэхьэрэ ансамблэу зэхащагьэм ыцІэр «Къуаджэм ижъогьожъые-

фирмэу «Синдика-Агром» непи тикІалэхэм Іоф щашІэ. А хъызхо къэзыхьыжьырэ районым итэп. Республикэм щыпэрытхэм ащыщ. ГъэрекІо фышъхьэ центнер 45-рэ, натрыфым, утыжынгым тельытагын — 101рэ, тыгъэгъазэм центнер 28гьэхъэгьэшхохэм я ахьыш у хэлъ тимеханизаторхэу Къэзэнэ Рэмэзан, Бэщыкъо Казбек, ХъокІо Щамсудин, шоферэу Къошк Налбый. Къутырэу Шевченкэм дэт фирмэу «Киево-Жураки» зыфаІорэми Іоф щашІэ. Къутырэу Городскоим дэт былымэхьо фермэу Гьорассадэр къагъэкІы, цумпэр, нэмыкІхэр агъэбагъох. Къоджэдэсхэм азыныкъор чэтхэм апылъых.

Нахь кlэлэ ныбжьыкlaloхэм бригадэхэр зэхащэхэшъ, чІыпІэ зэфэшъхьафхэм Іоф ащашІэ, чырбыщыр зэтыралъхьэ, унашъхьэхэр аlэтых, афабгъэжьых, чэүхэр афашІыхьэх. КъасІо сшІоигъор фаем ІофшІэни, зэрэщыІэн мылъкуи къылэжьын зэрилъэкІыщтыр ары. Ау зи зымышіэщтым ыжэ дэплъхьагъэми фэгъэунэшкІужьы-

Корр.: Къуаджэм унэ нэкіыбэ дэта?

Лъ.А.: Дэтыгьэхэр Къэрэщэе-Щэрджэсым тилъэпкъэгьоу къикІыжьыгъэхэм ащэфыжьыгъэх.

Хэт сидунае зы къуаджэ згъэлъап ву, Гу къэбзэ лэжьып ну, сабый псыхьап ну Хэт саугъэтэу, цІыфыгъэм ипщыпІэу Къунчыкъо ихьаблэк Іэ ижъхэр еджагъэу.

Жъыу:

Гум хапкіэу, Іушъа бэу, пшъэшъэ зэкіужьмэ, щыщ ар сикъуаджэ. ШІум фаблэу ищыгъэу, кІэлэ лэжьакІомэ, щыщ ар сикъуаджэ. Гуащэр ным фэдэу нысэгъэш Іуалэмэ пщыри Іэпшъагоу, кІэугъоякІомэ,

Сикъуадж

Сэ сикъоджэгъух, цІыфышІу закІэх къунчыкъохьаблэх.

Хэт сигупшысэ гугъабэ сэ еспхэу, Огу шхъуант Іэр ыпл Іэ Іоу, мамыр псэуп Іэу! Хэт сиорэд гущы і дэхабэ, Къунчыкъохьаблэк Іэ сэрык Іэ сш Іомак Іэу!

Нарт Хъудымыжъи удж къыщеш Іагъэу. Жъыу.

Хэт сэ сигьаш ны льап нэ фэзгьадэү, Джэныкъо машюр щамыгъэкІуасэу... Мы дунэешхор шьосэты гухахьоу, Къунчыкъохьаблэхэр, шъоркІэ сшІомакІэу!

Сыгу щэ Іушъашъэ зы «псыхъо Іумафэ»,

«Псынэ псышкуашкоу», пэго джэгуп ləy!

Тет ащ инэпкъы бэш агъэу сикъуаджэ

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сурэтым итыр: ансамблэу «Къуаджэм ижъогъожъыехэр».

Адыгабзэм изэгъэшІэн хэти и ахь херэлъхь

игъэхъагъэхэри, къыпыщылъ

Іофыгъохэри дэгъоу зэхефых.

Бзэхэр зэльыІэсыхэу, зэхэ-

лажьэхэу зэрэщытыр кІигъэт-

хъыгъ. Убзэ имызакъоу, бза-

бэ пшІэныр зэрэгъэшІэгъоныр,

зыр зым ебгъапшэзэ, бзэ

пэпчъ ппэблагъэ зэрэхъурэм

къытегущыІагь. Бзэ Іаий, къини

зэрэщымыІэр, ау угукІэ зэбгъэ-

шІэным уфэхьазырыным мэ-

хьанэ зэриІэр апэрэу ылъы-

игущыІэ анахь къыхэщыгъэр

адыгабзэр Іум-пэм зышІынкІэ

уцухэрэм ащ фэдэ фитыныгъэр

къыздырахырэр ышІэмэ зэрэ-

шІоигьор ары. Мыщ пыдзагьэу

къэпІон плъэкІыщтыр зы --

ШІэныгъэлэжьэу Тэу Нурыет

Гуманитар ушэтынхэмкіэ Адыгэ республикэ ин-ститутэу Т. Кіэращэм ыціэ зыхьырэм адыгабзэм и Мафэ фэгъэхьыгъэ зэхахьэ гъэтхапэм и 27-м щызэхащэгьагь. Ащ адыгабзэм иегьэджэнзэгьэшіэн іоф гьэльэшыгьэн зэрэфэе джэпса-льэр зэфэдэкіэ кьыхэщыгь. Іофтхьабзэр мы зигьо юфыгьомкіэ зэхэгущыіэжь-зэкіэдэіукіыжь шіыкіэм тетэу кіуагьэ. Ащ хэлэжьагьэх институтым иотдел зэфэшъхьафхэм яюфышюхэр, отделхэм япащэхэр ыкіи Мыекъуапэ иеджэпіэ зытІумэ адыгабзэр тимылъэпкъэгъу еджакІохэм ащязыгъаш Іэхэрэр.

къызэІуихыгъ ыкІи зэрищагъ институтым ипащэ игуадзэу, тарихъ шіэныгъэхэмкіэ докторэу адыгэ лъэпкъым ыбзэ шъхьаlэу зэрэщытыр, ар зэрифэшъуашэу зэгъэшІэгъэнымкІэ ыкІи гъэфедэгъэнымкІэ хэти фэлъэкІырэр

«Адыгабзэм изэхэыгъэ зэхахьэр «Адыгабзэм изэхэф гущыlалъэ» Іоф дашІэ зэхъур ары. Адыгабзэм ыпэкІэ фэдэу диалект къабзэхэр имыГэжьхэу ылъы-Пэнэшъу Аскэр. Адыгабзэр тагъ. Адыгабзэм нахь охътабэ хэти тыригъэк одэныр зэрищыкІагьэр, тхьамафэм сыхьати 2-кІэ а бзэр зэбгъэшІэныр зэрэмыпсынкіэм анаіэ тыра-

Хьанэхъу Руслъан адыгабзэм изэгъэшіэн юф уунэгъо къодыекіэ зэшіохыгъэ зэрэмыхъурэр, бзэм епхыгъэ Іофыгъуабэм ціыф Іушыбэ, гъэсэгьабэ адэлэжьэн фаеу къыlуагъ.

ышІэн зэрэфаер Аскэр кІигьэтхъыгъ. Ау лъэпкъыр макІэ зыхъукІэ, бзэри нахь зэрэхъыбэищтыр къыІуагъ. Адыгабзэм иІофхэмкІэ, ахэм язэшІохынкІэ шІэгъэн фаеу ылъытэрэр хэти къыІуагъ, Іофэу ашІэрэм ягугъу къашІыгъ.

Институтым бзэмкІэ иотдел ипащэу Гъыщ Нухьэ адыгабзэм и Мафэ щыІэ зэрэхъугъэр зыцІэ епхыгъэ адыгэ просветителэу Бэрсэй Умарэ иІофшІэгъэ инэу «Букварь черкесского языка» зыфиlоу зэхигъэуцуагъэм ишІуагъэ, изэхэтыкІэ-гъэпсыкІэ ыкІи ащкІэ Ставропольскэ гимназием пІэлъэ гъэнэфагъэм зэрэщыригъэджагъэхэр къыІотагъэх, Бэрсэим адыгабзэр зэгъэшІэгъэным ыкІи ылъапсэ ухъумэгъэным и ахь ин зэрэхэлъыр ащкІэ кІигъэтхъыгъ. Адыгабзэр анахь кавказыбзэжъхэм зэращыщым къыхэкІэу, бзэ шІэныгъэлэжь инхэу ІэкІыб къэралыгъо зэфэшъхьафхэм арысхэм ашІогъэшІэгъонэу зэрэзэрагьашізу, зэрэдэлажьэхэрэр, ежь абзэрэ адыгабзэмрэкіэ зэгьэпшэн гьэшІэгьонхэр зэрашІыхэрэр къыІуагъ. Непэ адыгабзэр научнэу зэралэжьырэм, ащ методологическэ лъэпсэ гъэнэфагьэ иІэ зэрэхъугьэм къатегущыІагъ. Ау бзэшІэныгъэм къызэрэдилъытэу, джыри ащ изэгъэшІэн-зэхэфынкІэ Іофыгъохэр зэрэщыІэхэр, ахэм тэрэзэу Іоф адэшІэгъэн зэрэфаер хигъэунэфыкlыгъ.

ШІэныгъэлэжьэу Цуекъо Алый анахьэу игущыІэ щыкІигьэтхъыгьэр адыгабзэр, зы мафэу щымытэу, ренэу пщымыгъупшэу зыуж уитын ыкІи Іоф зыдэшІэгьэн фаеу зэрэщытыр ары. «Бзэм зыкІыныгъэ, зэзэгьыныгьэ хэльымэ мэпытэ», — ыlуагъ Алый. Ащ фэдэ шloшІыр анахьэу езыгъэшІыгъэр

ригъэдзагъ. Адыгабзэр тэ адыгэхэм, тикъэралыгъуабзэшъ, сыд ишІыкІэми, ащ изэгъэшІэн нахьышІу шІыгьэным тыпыльын фаеу къыІуагъ. Ар языгъэшІэрэ кІэлэегъаджэхэми, шІэныгъэлэжьхэми, унагъоми алъэкІ рахьылІэмэ, адыгабзэри зэрэлъыкІотэщтыр къыІуагъ.

ШІэныгъэлэжьэу Тэу Нурыет игущыІэ анахь къыхэщыгъэр адыгабзэр Іум-пэм зышІынкІэ уцухэрэм ащ фэдэ фитыныгъэр къыздырахырэр ышюмэ зэрэшіоигьор ары. Мыщ пыдзагьэу кьэпіон пльэкіыщтыр зы — адыгабзэр Адыгэ Республикэм щыпсэурэ пстэ-умэ ашіэныр унэшъо пытэу штэгъэныр ыкіи зыукъо-рэ ны-тыхэми, нэмыкіхэми ащкіэ пшъэдэкіыжь афэльэгьугьэныр.

Анцокъо Сурэт адыгабзэр еджапіэхэм зэращарагьашіэрэм къыпкъырыкІызэ, бзэр зэрэщыІэр, Іоф зэришІэрэр къыушыхьатэу, еджакІохэм ясочинение цыкіухэу къэлэ зэнэкъокъоу «Сыбзэ — сибаиныгъ» зыфиюорэм зэрэхэлэжьагьэхэм ащыщхэу анахь ыгу рихьыгъэхэм къяджагъ.

БзэшІэныгъэлэжьэу Тутарыщ Марыет бзэ зэфэшъхьафхэр ягъэшІэгъэнымкІэ опыт ин зиІ. Ащ елъытыгъэу, адыгабзэм

адыгабзэр Адыгэ Республикэм щыпсэурэ пстэумэ ашІэныр инэшьо пытэу штэгьэныр ык зыукъорэ ны-тыхэми, нэмыкІхэми ащкіэ пшъэдэкіыжь афэлъэгъугъэныр.

Адыгабзэм имэхьанэ. аш иІоф нахь гъэлъэшыгъэнымкІэ шІэгъэн фаехэм хэти ишІошІ къыриІолІагъ. **Агъыржьанэкъо** Симхъан литературэм фэгъэзагъэу Іоф ешІэми, адыгабзэм зэрэфэгумэкІырэр, ащ хахъуи, хэкІи зэришІэрэр гъуащэрэп. Адыгэ Республикэм и Парламент ыштэным кІэдэугьэн фае, сэнэхьат зэгъэгъотыпІэ еджапіэхэу тиреспубликэ итхэм чіэхьагъу ушэтынхэу ащатыхэрэм зыкІэ ащыщэу, урысыбзэм фэдэу, адыгабзэр хагъэхьанэу.

Ащ къызэриІуагъэмкІэ, унашъо

Цуекъо Нэфсэт. Убзэ пшіэныр культурэм зэрэщыщыр, бзэ лые зэрэщымыlэр, лъэпкъыр щэlэфэ адыгабзэри зэрэмык одыщтыр щысэхэмкІэ кІигъэтхъыгъ Нэфсэт. Хьанэхъу Руслъан адыгабзэм изэгъэшІэн Іоф уунэгъо къодыекІэ зэшІохыгъэ зэрэмы-

Агъыржьанэкъо Симхъан къызэри уагъэмк іэ, унашъо Адыгэ Республикэм и Парламент ыштэным кіэдэугъэн фае, сэнэхьат зэгъэгъотыпіэ еджапіэхэу тиреспубликэ итхэм чіэхьагъу ушэтынхэу ащатыхэрэм зыкіэ ащыщэу, урысыбзэм фэдэу, адыгабзэр хагьэ-

еплъыкІэ фыряІэ зэрэхъущтыр, тилъэпкъ шъхьэлъытэжьи аш нахь къызэриІэтыщтыр. ЕджапІэхэм адыгабзэр ащязыгъэшІэрэ кІэлэегъаджэхэр адыгабзэм нахь егугъухэ зыхъу кіэ, кіэлэеджэкіо ціыкіухэри ашІогъэшІэгъоным зэрэблэмыкІыщтхэр къыІуагъ. Апэрэ классым къыщыкІэдзагъэу адыгэ кІэлэцІыкІу пэпчъ адыгабзэр зэрибзэ шъхьаІэр пы-

Джащыгьум адыгабзэм нэмык! хъурэр, бзэм епхыгъэ Іофыгъуабэм цІыф Іушыбэ, гъэсэгьабэ адэлэжьэн фаеу къыІуагь. Ащ епхыгъэу адыгабзэм бгъу пстэумкІэ гъунэ лъифэу клуб зэхэщэгьэныр, бзэм Іоф дишІэнэу фае пэпчъ хэхьанэу игьоу ылъэгъугъ, ащ бэмэ дырагъэштагъ.

Щэшіэ Щамсэт игущыіэ анахь щык Іигъэтхъыгъэр яинститут адыгабзэм Іоф дэшІагъэмэ зэрэхъущт шІыкІэмкІэ Проект щыштэгьэн зэрэфаер ары. Джащ

Адыгабзэр анахь кавказыбзэжъхэм зэращыщым къыхэкіэу, бзэ шіэныгъэлэжь инхэу іэкіыб къэралыгьо зэфэшъхьафхэм арысхэм ашюгьэшюгьонэу зэрагъашіэ, дэлажьэх, ежь абзэрэ адыгабзэмрэкіэ зэгъэпшэн гъэшіэгъонхэр ашіы. Непэ адыгабзэр научнэу алэжьы, ащ методологическэ льэпсэ гьэнэфагьэ ијэ хъугъэ.

тэу ышъхьэ илъхьэгъэн фаеу

ЗэхэгущыІэгъум къыщыгущы агъэх Хьанэхъу Руслъан, фэдэу адыгабзэр Бэрсэй Умарэ ибукварь бэкІэ нахь охътэ чыжьэм, Синдикэ къэралыгъор зыщыІэгьэ льэхъаным, къыщегъэжьагъэу ылъытагъ. Адыгэ хьакІэщыр зэхэщэжьыгъэмэ, адыгабзэр къызэтенэнымкІэ ыкІи ныбжьыкІэхэм ашІэнымкІэ ишІуагъэ къызэрэкІощтыр къыİvагъ.

Адыгабзэм изытет, изэгъэшІэн нахьышІу шІыгъэным шъхьэихыгъэу зыщытегущыІэгъэхэ зэхахьэм зэфэхьысыжь кІэухэу фэхъугъэр ащ изэгъэахы уејхетефеде итех неш хилъхьан зэрэфаер ары.

Сурэтхэр Іэшъынэ Аслъан тырихыгъэх.

СыпшэрэмыкІ, синэфын...

Пфэзыусыгъэм о Іушъхьэ, Хэтыми — тыригъэфагъ. Уизгъэт Іысхьанэу сэ с Іушъхьэ, Къэгъагъэр, сыохъопсагъ.

Лъым фэдэу узэрэплъыжьыр, СызэкІигъаблэу, сшІогуап. Спсэ тІэкІум узэрэщыщыр Ащ фэтамыгъ, фэджэуап.

Сыбгъэгу укlэсыубытэни, Ау спъэгъузэ уетэкъохын. Сымыloy: «Сыдэу сыпхэни!..» СыпщэрэмыкI, синэфын!

Гъэмафэм уикъошынжъые ГъомылэкІэ сІэгу къегъэсэй. Нэплъэгъум къыхьырэр сые, Сырынэ усфэхъуи, ей.

Сепщэмэ сызыфаер къекіы, Зэхэсхырэр уиджэрпэджэжь. Іушъхьэр, уигъашіэ о кіэкіы, Ау ухэпкіагъ сэ сишіэжь.

Жьыр жьыбгъэшхоу къызэкІэнэ...

Апытыжьэп чъыгмэ пкlашъэ, Мэзыр пцlанэ, мэзыр джашъо. Жьыр къутамэм elушъашъэ, Чыпэ пэпчъ шъуеу къыдэшъо.

Жьыр жьыбгъэшхоу къызэк lэнэ, Губгъо нэк lым джы елъадэ. Тэтэрконыр иабанэ Къыричыгъэу егъэлъатэ.

Гъогум сапэр щызэрехьэ, ЩыІэп жьыбгъэр зынэмысрэ... ЗэкІэм ори угу къехьэ: «Унэм хэт уримыгъэсра?!».

Уилъэбэкъухэр нахь къэпсынкlэх Къыпlэкlэкlым фэд о плъапэ. Джы уадэжьы уифэжьынкlэ, Ныбджэгъу, щыlэп нахьи гуапэ.

ЗыІуегъэх, о, зэщыр...

Зы lуегъэх о, зэщыр, Тхъагъо горэ къэджэ. Щисэхы сэ чэщыр Пщыщэ икъуладжэ.

Жьым ичъы Іэтагъэ Сигъатхъэу къысэу, Пцэжъые гъощагъэ Псыхъом къыщыхэу.

Хъярым игушІуагъо Зыхимыгъэныпэу, Мазэр къыщэлъагъо Сэ сашъхьагъ нэфынэу.

Мычыжьэу, зы пакlэ, Орэд макъэ къэlу: Пстэуми— сахэкlуакlэ, Пстэуми— сакlэдэlу.

СигушІуагъо уашъом кІэо

Тхъагъор бэрэ сыгу къэкlыжьы: Сишъао школым къекlыжьы. Ар къэс Лениным ипчэгу Етыгъ ренэу сэ сигъогу.

Къэлъэгъуагъ мары сишъао, СигушІуагъо уашъом кІэо: Галстук плъыжьыр ыпшъэ дэлъ, УзІэпищэу гугъэІэл.

ПлъэкІмэ, джы о умычэф: Тыригъафэу, — КІэлэнэф —

<u>УсакІэхэр</u>

ЫІуи, синысэ еджагь, — СыдкІэ Тхьэр къысэмытагь!

Уукъорэп гъэшІэ хабзэр: Пъфыгъэр ары гугъэр, пъапсэр. Зэхахынэу, зымыщыІ, О окуо: «Шъао си!!..»

Гъатхэм гъэмафэм ри**I**уагъ

Гъатхэм гъэмафэм pulyaгъ: «Къеблагъ! Бэрэ сыожагъ... Пфэсщэфыгъ сэ майкэ фыжь, Бжыхьэ нэс зыщымыхыжь, Зэрэпщыгъэу псыхъом хахь, ЩыхэгыкІ, егъэлъэсыхь...»

Сурэтэу «Къо гъощагъ» зыфиІорэм ехьылІагъ

Адыгэмэ ягущыlэжъ Лlэшlэгъумэ яlушыгъэ хэлъ: «Къэзыгъэзэжьрэр Тхьэм ештэжьы», — Кlэгъожь зышlыгъэм Уфэмыlэл.

Занкіэу гьогум Рымыкіошъугьэр Бгьэмысэнэу Угу къимыгьахь. Тидунэешхо Тет ціыф жъугьэр Зэфэдэния, Си Алахь...

Зыр — дэхыгъагъ, Адрэр — гъощагъэ, Хэти фэгъуазэр — Насып гъогу! «СызыпфэлІагъэр, Тятэжъ, бэшІагъэ: Пытэу сыкІэубыт О убгъэгу!..»

Ухэлъышт ренэу тишІэжь...

Ущытыгъэп тэркІэ хымэу, Ухэтлъытэщтыгъ тибын. «Таущтэу шІу тыплъэгъура?» — тІомэ, УтеІабэщтыгъ птыкъын.

Типхъорэлъфым урипшъашъэу, Зы урам тэ тазыфагу. ГушІубзыоу, уІушъашъэу, О удэтыщтыгъ тищагу.

Ася! ПцІэ къэбгъэшъыпкъэжьэу, Іэсэ цІыкІоу утиІагъ. Тыгъэнэфэу, тыбгъэтхъэжьэу Укъыщесыщтыгъ ташъхьагъ.

Джыри тэркіэ укіосагъэп, Асеу непэ щымы іэжь. Гупсэр тщыгъупшэу тесагъэп, Ухэлъыщт ренэу тиш іэжь.

ТитІуи тэтхъэжьы

Сльашъхьэ къыщыригъэжьагъэу, Чэтыу ціыкіум зыкъысщехъо. Зэресагъэу, тіэкіу тешіагъэу, Шъэбэ закіэу сакокі къехъо.

Пырхъым хэтэу къыздэкlyae, Сыгу итео къыхегъэщы: Хъяры къышlэу тидунае, Ежьыри, сэри тэтхъэжьы.

КъокІыпІэм иІушыгъ

Тыгъэр къерэпс, Ощхыр къерэщх, Жьыбгъэр къерэлъ, Пщагъоу щэрэт —

Мэлылъфэгъум и 2, 2014-рэ илъэс

Зы упчІэ шъхьаІэ ТигъашІэ хэлъ, ТигъашІэ хэт!

«Тыдэ, дунай, О укъикІыгъ? Таущтэу, сыд пай Тэ удгъотыгъ?»

Ары шъхьай джэуапыр Къэгъотыгъуай!.. Дунэе хасэ Шыгъэны фай.

«А»-м къыщегъэжьагъэу. «Я» шъыпкъэм нэс — Зэхэдз хэмытэу, Шъукъызэфэс.

Бэ — къыщаІуагъэр, КъэгущыІагъэр... ИщыкІэгъагъэр: «Сыд джы, япІон,

О къытэпюн?» Къею: «Дунаир Ежь джаущтэу щыт, Къутэн хэмытэу, Тэжъугъэгъэпыт!..»

Гумзагъ

«Шъудаlу!..» — къытаlо, Ау тэ тэнаlо, Alo: «Шъузагъ!..» — Тэ — тыгумзагъ.

Alo: «Шъусакъ!..» — Тыгу итэубытэ. Тынэкъэ-пакъ, — Тэхъу нахь пытэ.

Тапэкіэ тэкіо. Гъогум тытет. «Банэрэр— текіо», – Tloy тызэхэт.

Аюрэр гъакъхэм Тфэмыхьыкум. Зэшыхэу Гракхэм — Нам нужен ум.

Нэмыцэу Лютер, Чехэу Ян Гус, Лучшие люди, — Ренэу тигъус.

Джордано Бруно, Ра Галилей, — Нахь Іуш тыхъунэу, Жизнь — сто огней!

Тшъхьэ къырык lyaгъэр — Мымышъо-мыл. Скъош, гумзэгъагъэр — Ныбжьырэ тхылъ.

ЦІыфхэр, цІыф лъэпкъ Шъузэхэзагъ: Дунаир — щэпкъ, МашІор — ышъхьагъ!..

Анастасия пшъашъэм ыцІагъ

Пщыщэ зэгорэм Тетыгъ псышъхьал: Хьаджэнэу кіорэм Ыгу къыщэ!эл.

Шъхьалтесым дахэу ИІагъ зы пшъашъэ. Еппъ — умыш Іахэу Уфэ Іушъашъэ.

Уигъэбырсырэу ЫкІышъо фыжь, Пфэхъущт ныбжьырэу Ар гукъэкІыжь.

Уахътэу фыртынэр, Шъхьалыкъутэжь, КІэнэу нэфынэр Сфэджэрпэджэжь...

ПЭНЭШЪУ Хьазрэт

Анастасия Пшъашъэм ыцІагъ, Дунаир сие, — Бэмэ фаІуагъ.

США-м имыжъорыу

США-р зыгорэм Ренэу егупшысэ. СшІэрэп сэ о пІорэр, Ау зыфэдэр — пшысэ:

Къутэфэ гъощагъэу, Дунаим щынагъо Фэзыхьырэр къашІагъэу, Тфызэхегъэтакъо.

Іашэу къыхихыгъэр Ядер мыжъорыу, Тхьэр зы Іэк Іэк Іыгъэр Къэнэным фэбыу...

ИшІэныгьэлэжьхэм Къалъытэ, къырадзэ: Лажьэ къытфэзыхьрэм Ядергьой тырадзэ.

Къутафэм зэблехъу Гъогу мыгъоу иlагъэр. Насыпышlо тэхъу — США-м тфишlагъэр!

Ау къытэпшІэгъахэм Нахь сегъэгумэкІы, ШІэжьыр зыфэмахэм АІо, ышъхьэ нэкІы.

УшІуфашІэу пІозэ, КъэлитІоу къэхалъэ ПшІыгъэхэм ягъыбзэ ХэкІыжьрэп типсалъэ.

* **Къэлитіоу къэхалъэ** — Хиросима, Нагасаки.

Дэнэ гъогу

Адыгэмэ данэр ЯкІэсагъ, Дэнэ гъогум Закъыфигъэзагъ. Кэтай данэр Сшыпхъу ищыгъын: Псыгьо пчанэр, Тыгъэу тинэфын. ИзекІуакІэ Данэм фэдэу псынкіэ, Гум хэжъагъо, ХэпкІэ игъэпсыкІэ. ХэкІыхьагъ тІэкІу-тІэкІузи Тихъишъэ: Данэ зыцІэм Пытэгьахьо — Дышьэ!

Ныбжьырэ мэфэкІ

ПкІыхьапІэу зэ спъэгъугъагъэм Къыситрэп зыкІи рэхьат: ЦІыфпъэпкъэу зэрэукъуагъэм КъекІущт гузэжъогъу сыхьат.

Пщэгьошхоу зэдыргъ-зэдаор Щынагъоу къытшъхьарыхьан: «Къежьэна дунэе заор?!» — ЗэкІэми агу къихьан... Зыр — кІуачІэу иІэм рэкъэи, ІэутІэшІыныр ишэн. Зэпэкъудыиныр — дэи, Хэт къыкъокІыщтыр ышІэн?

Джаущтэумэ-джаущтызэ бэрэ Тэ тызэжагъэр къэсын: «Сыд пае, сыд пай тыгу пэрэ?» — Тюзэ, къэбар зэхэтхын:

«Зыгъэlас, гъэбыжъутакlор, Делагъэу къытахрэ шъхьакlор, Амали, лъэкlи тlэкlэлъ...»

ЦІыфхэр зыщыжьотрэ пчэгур Къаджэу къыоіун: «Къыдэк!!..» Рекіотэкі, дунэе джэгур, Къеблагъ, ныбжьырэ мэфэк!!..

КАВКАЗ ЗАОР ЗАУХЫГЪЭР ИЛЪЭСИ 150-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКІ

ADHI Mal

(КъызыкІэлъыкІорэр мэлылъфэгъум и 1-м къыдэкІыгъэ номерым ит).

Гощсым (нэщхы-гущхэу къапэгьо-кіы): Тхьэм шіу уельэгъу, тхьамэтэ маф! Зигугъу пшіырэр уипчъэшъхьаіу тесэу адыгэмэ alo. Шъукъеблагъи шъукъэтіыс. (Іугушіукіхэзэ пшъашъэхэм пхъэнтіэкіухэр ліымэ къаратыхэшъ агъэтіысых).

Шэуджэныжъыр (пшъэшъэ хьакlэм зыфегъазэ): Тхьэм ыlомэ, пшъэшъэ хьакlэр, уипсауныгъэ дэгъуба, пшыпхъухэми уагъэзэщырэп ныla?

Катрина (чэфэу, ау укіытэ зыхэль адыгэ пшъашъэм фэдэу ынапІэхэр едзыхыгъэхэу, ымакъи шъабэу): Тхьашъуегъэпсэу, тхьамэтэ мафэх! Зэщ Іоф сиІэп. Нэнэ Гощсыми, синыбджэгъу пшъашъэхэми боу анаІэ къыстет, сагъашІо сагъэсэхъуджэным нэсыжьэу. Тиунэ сызесыми мыщ фэдизэу зыкІи сытхъагъэп, мыщ сызэрэщыжъугъашlорэм фэдэу хэти сигъэшІуагъэп. ЗэкІэмэ анахь лъэпІэжьыр цІыф зэфыщытыкІэзэхэтыкІэ дахэу сэжъугъэлъэгъугъэр ары. Ащ фэдэ дунаим тетыми сшІагьэп, цІыф игугъу ышІэуи зэхэсхыгъэп. Джы ащ нахь сшіодахи, ащ нахь силъапіи щымыІэу сшІошъ хъугъэ. Ары, боу сишІугъу, боу сышъуфэраз!

(Пшъэшъэ хьакІэм къыІуагъэри, жэбзэ дахэу ар къызэриІогъэ шІыкІэри зэфэдэу зэкІэ унэм исхэм пъэшэу агъэшІэгъуагъ, ащ жьэу къащэрэр зэхэпхынэу хьакІэщыр кІым-сымэу тІэкІурэ щигъэтыгъ).

Шэуджэныжъыр (пшъэшъэ хьакlэм къыlуагъэм пъэшэу ригъэгупшысагъэу): А сипшъашъ, тхьауегъэпсэу тизэхэтыкlэ ащ фэдэу зэрэзэхэпфыгъэм ыкlи уасэ къызэрэфэпшlыгъэм пае. Боу сигуапэ ащ фэдэ адыгэ жэбзэ къэбзэкlэ угущыlэнэу зэрэзэбгъэшlагъэри. Хэт ыlуагъэкlи сшlошъ хъуныеп ащ фэдэу псынкlэу тыбзэ зэбгъэшlэшъугъэу.

Гощсым: ПшІошъ мыхъунэу а сэ си Катринэ ыгъэхъагъэр бэ, тхьамэтэ маф. Ащ ехьылІагъэу сыкъыжъудэгущыІэн сыгу хэлъ. Нычэпэ. Тизакъоу. А си Фыжь, джы моу уипщынэ къашти тІэкІу тыкъэгъэчэф. (Фыжь ипщынэ къештэшъ, пщынэм къеоу фежьэ. АпэрапшІэ Къэмгъазэрэ Зарэрэ зэфакІо къешІэх. Ащ нэужым Гощсымэ Къэмгъазэрэ Катринэрэ къегъашъох. АщкІи пшъэшъэ хьакІэр, мыадыгэми умышІэнэу, Іазэ хъугъэ. Ащ къыкІзльыкІоу Синэ «Сипакъэ» иорэд къыхедзэ, дахэу къеІо).

Шэуджэныжьыр (Синэ орэдыр зиухык lэ, къэтэджышъ, ымакъэ елъэк lы): Тхьашъуегъэпсэу, тигощэ дахэх! Сигуапэ ащ фэдэу дахэу шъузэрэзэхэтыр, типшъэшъэ хьак lи зэрэжъугъашlорэр. Гощсым, тэ фит тыкъэпшlымэ, джы тежьэжьын.

Гощсым (ІугушІукІызэ): Гъогумафэх, тхьамэтэ мафэх! Тхьашъуегъэпсэу тызэжъугъэлъэгъунэу шъукъызэрэкІуагъэмкІэ. Тхьэм шъукъеухъум. (Гощсыми, пшъашъэу унэм ис пстэури пІыхэм адэкІуатэ).

Гощсым (Къэмгъазэ пчъэм зыщынэсыным дэжь): А сикlал, о моу зэ къэуцу! (Къэмгъазэ къызэтеуцошь, къызэплъэкlы). Ары, оры сызфаер, сикlал. (Гощсымэ пшъашъэхэм зафегъазэ): А си Гощэнэ дах, кlo шъо модрэ унэм шъукlу. Сэ сизакъоу Къэмгъазэ сыдэгущыlэ сшlоигъу. (Гощанэ апэ итэу, пшъашъэхэр зэрэгъэщхыхэзэ гъунэгъу унэм мачъэх).

Къэмгъаз: Сыд, тян, укъызэрэсфаер?

Гощсым *(зеплъыхьэшъ):* А сикlал, сэ ащ нахьыбэрэ сфэщэчыжьыщтэп, сызыфаер шъхьэихыгъэу къыосlощт.

Къэмгъаз: Дэгъуба адэ, тян, къаlо. **Гощсым**: Мы си Катринэ ыгу дэхъыкlырэр сэ синэрылъэгъу. Арышъ, мы пшъэшъэ тхьамыкlэр ошъогум кlэшlагъэу умыlыгъ. Тхьамыкlагъо горэкъехъулlэнэу уфэмыемэ, пшlэщтым

псынкіэу зыгорэ епэс. Сэ, узэрэзгъэгугъагъэу, ащ бзи хабзи езгъэшіагъэх, хэт хэпщагъэми ущымыукіытыхьажьынэу.

Къэмгъаз (лъыр ышъхьэ къыдэо-ягъэу): Тхьауегъэпсэу, тян, боу сыпфэраз. Неущ, чэщныкъо ужым пшъэшъэ хьакlэр къэгъэхьазыр, анахь шъошэ дахэу фэпшlыгъэхэмкlэ фэпагъэу.

Гощсым: Тхьауегъэпсэу, сикlал! Шъо шъузыфэе дэдэр сэ сшІэнэу ренэу сыхьазыр. Чэщ рэхьат къыокlу. (Гощ-

Къэмгъаз: Ятэ фэтхьыжьыным фэшl, тхьамэтэ маф.

Алэр: Гощсымэ епіуагьа ар, сихьакіэ пъапі?

Къэмгъаз: Хьау, есіуагъэп, тхьамэтэ маф. Ар епіомэ ыгу хэкіыщт, Іофыр бырсырыщэ хъущт. Ар зыщыгугъырэр нэмыкі. Етіани, тшіэщт пстэуми пэшіорыгъэшъэу ашъхьэ къитымыхымэ нахьышіуба? Тхьэм ыіоу, псаоу тыкъэкіожьмэ, Гощсымэ дгъэшіожьын. Ар сэ спшъэ исэлъхьажьы.

НАТХЪО Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

Къадыр

сымэ нэгушloy Къэмгъазэ къеплъышъ, елъэкloнэу loкlыжьы).

ЯБЛЭНЭРЭ КЪЭШІЫГЪУ

А чэщым. Хъырцыжъыкъо Алэр ихьак Іэщ къехьажьы Шэуджэны-жъымрэ Къэмгъазэрэ игъусэхэу. Къэсэйрэ Щахьибэрэ ахэр рагъэблэгъэжьых. Яюшэхэр апаххи, лэджэнхэр къахьхи зарагъэтхьак Іыгъ.

Шэуджэныжъыр (тІысызэ): Сыдэу шъуахэплъагъа типшъэшъэ хьакІэ изекІуакІэрэ игущыІакІэрэ, Хъырцыжъыкъо ныбджэгъушІур, ори, сикІал?

Алэр: Олахьэ, боу дахэу къэгущы-Іагьэм ыкіи зигьэпсыгьэм. Гъэшіэгьоны. Мыадыгэми къэшіэгьуае хъугьэ.

Шэуджэныжъыр (Къэмгъазэ зыфигъази): Оры, сикІал, о сыд ащ къепІуалІэрэр?

Къэмгъаз: Сэ ар ащ фэдизэу гъэшІэгьоны сщыхъурэп убыххэм къытэшъушІагъэм елъытыгъэмэ — тэ тыбзэ тщыжъугъэгъупшэжьыгъ (мэщхы, зэрэсэмэркьэугьэр къыушыхьатыжьэу, етІанэ къыпедзэжьы). Апэрэ мафэу пшъашъэр Ешэкъомэ адэжь хьакІэу зетэщалІэм, Гощсымэ адыгабзи, адыгэ хабзи ащ ригъэшІэнхэу сыкъызэригъэгугъэгъагъэр пшІошъ мыхъунэу дэгъоу ыгъэцэкІэжьыгъ. Арышъ, шІушІэр зэкІэ зиер Гощсым. Тхьаегьэпсэу. Мыпчыхьэ ащ ыдэжь тыкъикІыжьы зэхъум, сыкъыгъэуцуи къысијуагъ пшъэшъэ хьакІэм адыгабзи, хабзи зэрэригъэшІагъэхэр хэт хапщэми укъимыгъэукІытэжьынэу, ащ сыд етпэсыщтми игъо зэрэхъугъэри. Арыти, Гощсымэ есіуагъ пшъашъэр неущ чэщныкъо ужым дахэу къыфэпэнышъ, къыгъэхьазырынэу.

Шэўджэныжъыр: Сыда пшъашъэр къызкіебгъэгъэхьазырыщтыр, сикlan?

Шэуджэныжъыр: Адэ джы пшъашъэр пхьыжьынэу теуубытэпагъа, сикlал?

пхыжыннэу теууоытэпагъа, сиктал? **Къэмгъаз**: Ары, тхыамэтэ маф. Джыри шъукъызде!эмэ, сигуапэ хъущт. Шъощ фэдэ гъусэ сэ згъотыщтэп.

Алэр: Ащыгъум сэ нэф къызэрэшъэу Къырымызэкъо къумалым мэкъэгъэlу фэстlупщын инэралыр Іофым щигъэгъозэнэу.

Къэмгъаз: Пшъашъэр къесхьыжьэжьынэу Ешэкъо Зэчэрые дэжь сыкlон хъумэ, шъо шъусимыгъусэмэ нахьышlу, тхьамэтэ мафэх. Кlалэхэр гъусэ сшlынхэшъ, сэ ащ сыкlощт, тызыфэкlуагъэр нахь кlэлэ lофэу къышlошlыным пае. Етlанэ, чэщныкъо ужым моу тыщызэlyкlэнхэшъ, тигъогу тытехьан.

Шэуджэныжьыр: Дэгъу, сикlал, ащ тетэубытэ. Ау зы Іофыгъо шъунаlэ тешъозгъадзэ сшІоигъу: пшъашъэр тегъусэфэ зи щынагъо щыІэп. Ау ар зэ ятэ зеттыжьыкІэ, шъумыбэлэрэгъ. А пэкІэцэцэжъэу сэ зынэжгъ сыкІэплъагъэм цыхьэ фэтшІы хъунэу щытэп.

Алэмрэ Къэмгъазэрэ *(зыр зым кlэлъыкloy):* Дэгъу, ныбджэгъушlур, тызэзэгъыгъ.

(Ліищыри іэпэубыткіэ зэхэкіыжьы.)

Пэјухъохэр зэфашіыжьых.

ЯЕНЭРЭ КЪЭШІЫГЪУ

Макъэр: Гощсымэ чэщныкъом къэтэджи, Къэмгъазэ зэригъэгугъагъу, ипшъэшъэ хьакіэ дахэу адыгэ шъуашэкіэ ыфэпагъ. «Мыр тэ тихабзэ щыщ, си Катринэ дах» ыіуи, сафьян бгъэкіэпхэ плъыжьи саем ычіэгъ фычіилъхьагъ. Чэщныкъо ужым Къэмгъазэ, шыу ныбжьыкіитіу игъусэу, Ешэкъо Зэчэрые ищагу зыдахьэм, Гощсымэ пшъашъэм ыіапэ ыіыгъэу унэм къырищи, «Гъогу мэфэ дэдэ Тхьэм шъутырегъахь, насыпышіуи

шъуеші, бэри шъузэдегъатхъ, сыпсэм фэдэх» ыІозэ, пшъашъэр Къэмгъазэ къыритыгъ. Мыдрэми, пшъашъэр ишыпліэ къыдигъэтіысхьи, «Тхьауегъэпсэу, тян, о тэ къытфэпшіагъэр ныбжьи тщыгъупшэнэп!» ыіуи, къыкіитхъуи шыуитіур игъусэу къежьэжьыгъ. Хъырцыжъыкъо Алэм ихьакіэщ къызэсыжьым, нахьыжъитіур шэсыгъахэу къыпэплъэти, «Тхьэр разэ къышъуфэхъу, сшынахьыкіэх!» ыіуи, кіалэхэр ытіупщыжьхи, нахьыжъхэм сэлам арихи абгъодэуцуагъ.

Шэуджэныжъыр: Уипчэдыжь шly, сипшъашъ, сикlалэ къыуиlогъэнкlэ сыгугъэрэп уятэ узэрэфэтщэжьырэр. Ари, тlэкly тыгужъощтми, адыгэмэ пlурыр зэращэжьы хабзэу, шыку гъэкlэрэкlагъэм гуащэм фэдэу уисэу, шыу шъитly горэм уигъэкlотэжьэу утщэжьын фаеу сэлъытэ.

Катрина (Шэуджэныжъым къыри lyагьэр ежьырк lэ зэрэош lэ-дэмыш lэр ык lи ыгу зэрэримыхьыгьэр къыхэщэу): Сянэ-сятэхэр сыуджэгьужьыгьэхэп, ау дахэу къысэшъу lyагьэмрэ шъуизэхэтык lэрэ саумэхъыгьэшъ, нахь ба loрэ шъуадэжь сыкъэнэгьагьэми (зэпыугьо еш lы, ук lытэу ынап lэ редзыхышъ, нахь шъабэу, Къэмгъазэ феплъэк lызэ), сыкъэнэжьыпагьэеми хьау с lощтыгьэп, тхьамэтэ маф. (Хэщэтык lышъ, къыпедзэжьы). Ау, сышъумыщэжьы мыхъущтмэ, сыкъызэрэшъухьыгьэм фэдэу сышъухьыжьыныр сэ къыхэсэхы.

Шэуджэныжъыр: Дэгъуба адэ, сипшъашъ. Ащыгъум, бисмилахь тэlошъ, тежьэ.

Макъэр: Адыгэ шыуищыр зэбгъодэтэу чэщныкъо ужым Прочно-Окопым Пшызэ зызэпырэкіыхэм зэрэзэзэгъыгъэхэ зэкіэлъыкіуакіэм тетэу — Хъырцыжъыкъо Алэр шыупэ къалэу, Къэмгъазэ пшъашъэр ишыпліэ дэсэу, азыфагоу, ыпэкіи ыужкіи ухъумагъэу, Иналыкъо Шэуджэныжъыр ауж итэу ахэм акіэльыкіоу, кіощтыгъэх ахэр. Сакъыхэу, яшыхэм алъэмакъэ нэмыкі зы макъэ амыгъэlоу, бгъашхъом фэдэу заплъыхьэу, «Хэт ышІэра иман зимыІэхэ къэзэкъыжъхэм агу илъыр, зыкъызэрашІыщтыр» aloy, пшъашъэу ахьыжьырэр псаоу зэрэнагъэсыжьыщтым егупшысэхэу. Ащ фэдизым Катеринэ зэгупшысэщтыгъэр шъхьафыгъэ. ТІэкІу нахь чыжьэу Къэмгъазэ ишыу гъусэхэм ауж къинагъэу зелъэгъум, фэмыщыіэжьэу ыгу дэлъыр къы-Іуиутыгъ.

Катрина: А си Къэмгъаз, къысфэгъэгъу, мыр къэсымыюмэ сызэгоутыщт! (Нахьыжъэу ыпэ итхэм зэхамыхынэу Іушъашъэзэ.) Апэ дэдэ узэрэсэлъэгъоу сыгу урихьыгъ. Джы ощ нэмык! сыфэмыежьэу сыхъугъ. Сэш!э, о уил! гъэпсык!эк!э тинасып зэхэлъын зэримылъэк!ыштыр. Ау ар осымы!он слъэк!ыштэп.

Къэмгъаз: КъысэмыІоми сэ ащ гу лъысымытэу щытэп, Катрин, уидэхагьэрэ уихыягъэрэкІэ шІулъэгъу къэмылэжьыгъэуи, къыптемыфэуи щытэп, сэщ нахь лышуи уепэсыгъэнки хъун. Сыгу ныбжьыкІэгъэ фэбагъэ горэ къышымыгьэущыгьэуи щытэп (Къэмгьазэ ы Іэпкъльэпкъхэр къызэхэфэбыхьэхэу къызызэхеш юм, хэпскэу үк үй, тегупшысыкІыным пае. тІэкІу зигъэхъыйй, къыпидзэжьыгь). Ау джынэс угу тымыгьэціыкіуным пае, шъхьакіо отымыгъэшІыным пае сэри, хэти къыуимыІуагъэ къыосющт: о уятэ тицыфмэ жъалымыгъэу къарихырэр ары укъэтхьыныр зыпкъ къикІыгьэр. Ыпсэ едгъэІэжьмэ зыгорэм егупшысэнба, игукІэгъу къэущынба тІуи укъэтхьыгъ. Тфэмыхъоу ори удгъэпщынэнэу хъугъэ, сидах. (Джыри зэ ыгу теТункТэжьы). Кушъэ зыфашІыгъэу бэн зыфамытІыжьын зэрэщымыІэм фэдэу, ар ухыгъэ Іоф — уятэ уфэтщэжьыщт! *(Къэмгъазэ* къыпиупк Іыгъ).

(Джыри къыкІэлъыкІощт).

АДЫГЭ ШЪУАШЭМ И МАФ

Тиреспубликэ къыщежьэгъэ

2014-рэ илъэсыр культурэм и Илъэсэу Урысыем и Пре-

зидентэу Владимир Путиным иунашъокіэ зэраштагъэм

мэфэкІ

Общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэр», Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо академическэ къэшъокІо ансамблэу «Налмэсыр» кІэщакІо фэхъухи, адыгэ шъуашэм и Мафэ илъэсищэ зэкІэлъыкІоу Мыекъуапэ щагъэмэфэкІыгъ. КъокІыпІэм щыпсэурэ льэпкъхэм яискусствэхэмкІэ Къэралыгьо музееу Мыекъуапэ дэтым апэрэу мэфэкі зэхахьэр зэрэщыкІогъагъэр дэгъоу къэтэшІэжьы.

СурэтышІ-модельер цІэрыІоу, Мамырныгъэм и Лигэ икъутамэу тиреспубликэ къыщызэІуахыгъэм илауреатэу, Адыгэ Республикэм искусствэхэмкІэ и Къэралыгъо шІухьафтын къызыфагъэшъошагъэу СтІашъу Юрэ къызыхъугъэ мафэм тефэу мэфэкІыр зэхащэгъагъ. Кощхьэблэ, Теуцожь районхэм, Адыгэкъалэ, нэмыкІхэм адыгэ шъуашэм и Мафэ ащыкІуагь. МэфэкІым зиушъомбгъузэ, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Краснодар краим, тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэухэрэ хэгъэгухэм ащагъэмэфэкІэу фежьагъэх, Москва, Ленинград хэкум, нэмыкІхэм мэфэкІыр алъыІэсыгъ, тилъэпкъэгъухэм пчыхьэзэхахьэхэр зэха-

Кавказ илъэпкъхэм афэшІу

Пэсэрэ лъэхъаным зыфэбгъазэмэ, тарихълэжьхэм, искусствэм Іоф щызышІэхэрэм анаІэ тырадзагъ адыгэ шъуашэм. Кавказ илъэпкъхэм адыгэ шъуашэр зыщалъи, афэшІу хъугъэ. Гъурджхэм, осетинхэм, чэчэнхэм, нэмык лъэпкъхэм адыгэ шъуашэр ашти, ежьхэм яшІоигьоныгьэкІэ зыщальагь. Загьорэ зэхэтэхы шьуашэу ащыгъыр грузинхэм, чэчэнхэм, нэмыкІхэм къаугупшысыгъэу. Ары шъхьае, шъуашэм ыцІэ,

бгъэгур къэзыгъэдэхэрэ хьазырхэм ямэхьанэ къатегущыІэхэ зыхъукІэ, шъуашэм ыцІэ къызыхэкІыгъэр нафэ мэхъу — «Черкеска». Адыгэ шыум къекloy, Іэрыфэгъу фэхъоу шъуашэр зыщилъэщтыгъ. Къэзэкъхэм Урысыем ипачъыхьэ иунашъокІэ тиадыгэ шъуашэ зыщалъэнэу зэрэхъугъэ шыкІэри шІэныгъэлэжьхэм дэгъоу ашІэ.

ЮНЕСКО-м щаштагъ

Адыгэ шъуашэм и Мафэ илъэс къэс гъэмэфэкІыгъэныр ЮНЕСКО-м щаштагъ. Дунэе Адыгэ Хасэм иунашъохэми ахатхагь Іоныгьом и 28-р адыгэ шъуашэм и Мафэу зэрэщытыр.

 Мэфэкізу тиреспубликэ къыщежьагъэр дунаим щыхагъэунэфыкlы, — къытиlуагъ Адыгеим лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адыря з эпхыныгъэхэмк э ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет итхьаматэу Шъхьэлэхъо Аскэр. — Адыгэ шъуашэм имэфэкІ илъэс къэс нахь гъэшІэгьон мэхъу. Тилъэпкъ ишэнхабзэхэр ащ къыщагъэлъагъох. МэфэкІым урысхэр, урымхэр, украинцэхэр, нэмыкІхэри хэлажьэх. Лъэпкъхэр зэфэзыщэрэ мэфэкіэу тиіэмэ адыгэ шъуашэм и Мафэ къахэхъуагъ.

Комитетым итхьаматэу Шъхьэлэхъо Аскэррэ сурэтышІ-модельерэу СтІашъу Юрэрэ джырэблагьэ зэдэгущы эгьоу зэдыря-

Іагьэм къэбарэу щызэхэтхыгьэхэм тагъэгушхуагъ.

Стіашъу Юрэ Олимпиадэ джэгунхэу, Паралимпиадэу Шъачэ щыкІуагъэхэм адыгэ шъуашэхэр, льэпкъ тхыпхъэхэр, мамыр щы-ІакІэм игъэпытэн фэгъэхьыгъэ Іофшіагьэхэу искусствэм иамалхэмкіэ къэпіотэн плъэкіыщтхэр къащигъэлъэгъуагъэх.

- Къыздэхъугьэр бэ. Тхьаегьэпсэүх ІэпыІэгъу къысфэхъугьэхэр. Іофтхьабзэхэм сахэлажьэзэ, си-ІофшІэн лъызгъэкІотэнымкІэ гупшысэ гъэшІэгьонхэр сшІыгьэхэу Мыекъуапэ къэзгъэзэжьыгъ.

Стіашъу Юрэ итворчествэ фэгъэхьыгъэ буклетэу Мыекъуапэ къыщыдагъэк Іыгьэр дахэу зэгьэфагъэ. Адыгэ шъуашэхэр шъо зэфэшъхьафхэмкІэ зэрэгьэкІэрэкlагъэхэр сурэтхэм lупкlэу къа-Іуатэ. Ю. СтІашъур Шъачэ зэкІом, США-м, Сирием, Европэм ихэгьэгухэм, нэмыкІхэм къарыкІыгъэхэм буклетхэр шІухьафтын афишІыгъэх.

 — Іофшіагъэу иіэхэм хэхъоныгъэу афишІыхэрэр къыдэтлъытэхэзэ, буклетхэр кІэу къыдэдгъэкІыщтых, — зэдэгущыІэгъур лъегъэкІуатэ Шъхьэлэхъо Аскэр. — Адыгэ Республикэм икъэралыгьо гъэпсыкІэ зэрэпытэрэр, тимамыр щы акіэ лъэпкъ искусствэм къызэрэщылъагъорэр СтІашъу Юрэ дунаим тет ціыфмэ алъегъэіэсы. Адыгэ шъуашэм пІуныгъэ мэхьанэу иІэр Юрэ иІофшІагъэ пэпчъ къеlvатэ.

Адыгеим и Парламент идепутатхэу адыгэ шъуашэм и Мафэ Іоныгъом и 28-м илъэс къэс дгъэмэфэкІынэу унашъо зыштагъэхэм тафэраз. Мы мафэхэм мэфэкІым зыфэтэгъэхьазыры. ЕджапІэхэм адыгэ шъуашэм фэгъэхьыгъэ зэхахьэхэр ащыкІощтых, шІэныгъэлэжьхэр Іофтхьабзэмэ ахэлэжьэщтых, тхылъеджапІэхэм къэгьэльэгьонхэр къащызэІуахыщтых, концертхэр гъэшІэгъон хъущтых.

Сурэтхэм арытхэр: Стіашъу Юрэрэ Шъхьэлэхъо Аскэррэ адыгэ шъуашэм фэгъэхьыгъэу гущыіэгьу зэфэхъугьэх: Ю. Стіашъум ишъуашэхэм ятеплъ.

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр: 385000,

къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр:

52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр:

52-49-44, редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр:

52-16-77. E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-

гъэр: Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ -идоГет сІпиІР шІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> Пчъагъэр 4000 Индексхэр 52161 52162

> > Зак. 876

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

МэщлІэкъо Саид

Редактор

шъхьаІэм игуадзэр пшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр

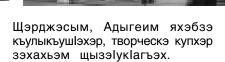
Хъурмэ Хъусен

ЗЭКЪОШХЭМ ЯКОНЦЕРТ

Нэфышъэ Чэримэ Москва къыщыфэгушІох

Орэдыю ціэрыюу, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Адыгеим янароднэ артистэу, фестивальхэм щытхэр къащыдэзыхыгъэу Нэфышъэ Чэримэ творческэ юфшіэным зыпыльыр ильэс 25-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэ концерт Москва щызэхащагъ. Москва ихэхыгъэ концерт къэтыпізу «Крокус сити холл» зыфиюрэм пчыхьэзэхахьэу щыкІуагъэм Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо академическэ къэшъокю ансамблэу «Налмэсыр» хэлэжьагь.

МэфэкІ концертыр гум къинэжьынэу Москва щыкІуагь, къеlуатэ «Налмэсым» ихудожественнэ пащэу, Адыгеим ыкІи Пшызэ шъолъыр язаслуженнэ артистэу Хъоджэе Аслъан. — Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-

Адыгэмэ афэгъэхьыгъэ орэдэу концертым щыІугъэм диштэу «Налмэсым» лъэпкъ къашъор къышІыгъ. Адыгэхэр итэ-

къухьагъэхэу дунаим щэпсэухэми, зы лъэпкъэу зэрэщытхэр, языкІыныгьэ искусствэм зэригьэпытэрэр Москва щыкІогьэ концер-

тым джыри зэ къыщылъэгъуагъ. Нэфышъэ Чэримэ иконцертхэр Краснодар, Къыблэ шъолъырым икъалэхэм ащыкІощтых.

Нэкіубгьор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.